

**KODISTA MUUTTAMISEN YHTEYS LAPSUUDEN TOIMINTASTRATEGIOIHIN
JA VARHAISAIKUISUUDEN KEHITYSTEHTÄVIIN**

Pia Anttonen

Psykologian pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Psykologian laitos

Kevät 2002

TIIVISTELMÄ

Kodista muuttamisen yhteys lapsuuden toimintastrategioihin ja varhaisaikuisuuden kehitystehtäviin.

Tekijä: Pia Anttonen

Ohjaajat: Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen ja tutkijakoulutettava Marja-Liisa Kinnunen

Psykologian pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitos

Kevät 2002

36 sivua

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kodista muuttamisen yhteyttä lapsuuden toimintastrategioihin ja varhaisaikuisuuden kehitystehtäviin. Lisäksi selvitettiin kodista lähtemisen seurauksia. Tutkimus oli osa Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimusta, jossa samoja henkilöitä on seurattu vuodesta 1968 lähtien yli kolmekymmentä vuotta. Aineistoa on kerätty 8-, 27- ja 36-vuotiaana opettaja-arvioinneilla, lomakkeilla ja elämäntilannekyselyillä. Otokoko vaihteli tutkimusongelmittain ($n = 90 - 170$). Tulosten mukaan aloitekyvyttömyydellä, joka koostui passiivisuudesta, mukautuvuudesta sekä käänteisestä aktiivisuudesta, oli yhteyttä kodista lähtemisen ajoitukseen miehillä siten, että lapsena passiivisemmat miehet lähtivät kodista muita vanhempina. Naisilla ei vastaavaa yhteyttä löytynyt. Kodista lähteminen oli yhteydessä kehitystehtäviin 27-vuotiaana; kodista muuttaminen oli molemmilla sukupuolella yhteydessä lapsen saamiseen ja naisilla myös työelämään siirtymiseen. Kodista lähteminen oli yhteydessä kehitystehtäviin myös 36-vuotiaana. Mitä myöhemmin mies lähti kodista sitä myöhemmin hän avioitui ja sai ensimmäisen lapsensa. Varhain lähteneet naiset saivat ensimmäisen lapsensa muita naisia aikaisemmin. Kodista lähdön ajoituksella oli yhteyttä 36-vuotiaana mitattuihin ominaisuuksiin. Varhain lähteneet naiset olivat 36-vuotiaana ahdistuneempia verrattuna keskimääräisessä iässä lähteneisiin naisiin. Myöhään kodista lähteneillä ja kotona 27-vuotiaana asuneilla miehillä oli enemmän ristiriitaa tunteen ilmaisussa tai ilmaisematta jättämisessä verrattuna keskimääräisessä iässä lähteneisiin miehiin.

Avainsanat: lapsuudenkodista muuttaminen, emotion ja käyttäytymisen säätelyn malli, varhaisaikuisuuden kehitystehtävät

ABSTRACT

The aim of the study was to investigate the connection of homeleaving to childhood's interaction styles and to other developmental tasks of early adulthood. The consequences of timing of homeleaving was also examined. This study was a part of the ongoing Finnish Jyväskylä Longitudinal Study of Personality and Social Development in which the same participants have been followed up since 1968 over 30 years. The data was collected at ages 8, 27 and 36 using teacher ratings, questionnaires and life-situation questionnaires. Sample size varied by different research problems ($n = 90 - 170$). According to the results, the lack of enterprise, which included passivity, compliance and reversed activity, was connected to the timing of homeleaving among men so that men who were passive in childhood, left home at older age, but the connection was not found among women. Homeleaving was connected to the developmental tasks at the age of 27; homeleaving was related to childbirth with both sexes and among women it was also related to entry into the labor market. Homeleaving was also connected to developmental tasks at the age of 36. The later males left childhood home, the later they got married and had their first child. Women who left childhood home early had their first child earlier than other women. The timing of homeleaving was connected to the qualities measured at the age of 36. Women who left childhood home early, suffered from anxiety more than women who left home at the average age. The men who left home late and the men who still lived in childhood home at the age of 27, had more problems in expressing their feelings compared to the men who left childhood home at the average age.

Key words: leaving childhood home, a Model of Emotional and Behavioral Regulation, developmental tasks of early adulthood

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	9
2.1 TUTKIMUKSEN OSANOTTAJAT	9
2.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA MUUTTUMISET	9
2.3 AINEISTON KÄSITTELY	13
3 TULOKSET.....	15
3.1 AINEISTON KUVAILUA.....	15
3.2 TOIMINTASTRATEGIOIDEN YHTEYS KODISTA LÄHDÖN AJOITUKSEEN	16
3.3 KEHITYSTEHTÄVIEN TYYPIT JA ANTITYYPIT 27-VUOTIAANA.....	19
3.4 KODISTA LÄHDÖN YHTEYS KEHITYSTEHTÄVIIN 27-VUOTIAANA	20
3.5 KODISTA LÄHDÖN YHTEYS KEHITYSTEHTÄVIIN 36-VUOTIAANA	21
3.6 KODISTA LÄHDÖN SEURAUKSET.....	26
4 POHDINTA	27
LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Nuori kokee suuria muutoksia siirtyessään nuoruusiästä aikuisikään. Pulkkisen (1987) mukaan aikuistumista voidaan pitää elämän merkittävimpänä siirtymänä, jota edeltävät vaiheet ovat siirtymään valmistautumista ja sitä seuraavat vaiheet siirtymän toteuttamista. Lapsuudenkodista muuttaminen nähdään osana aikuisikään siirtymistä (Buck & Scott, 1993; Goldscheider & DaVanzo, 1985; Veevers, Gee & Wister, 1996; White & Lacy, 1997). Kodista muuttamista on tutkittu viime vuosikymmeninä painopisteen ollessa enimmäkseen kodista muuttamiseen liittyvissä demografisissa tekijöissä. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kodista muuttamisen yhteyttä lapsuuden sosio-emotionaalista käyttäytymistä kuvaaviin toimintastrategioihin ja muihin varhaisaikuisuuden kehitystehtäviin. Lisäksi selvitettiin kodista lähdön ajoituksen seurauksia.

Aikuisikään siirtymistä on analysoitu kronologisen iän sekä sosiaalisen roolin tai rooli siirtymien suhteen (Reinke, 1985). Nämä psykososiaalisia muutoksia selittävät erilaiset näkökulmat saatetaan usein nähdä keskenään kilpailevina, mutta käsitykset tiettyyn ikävaiheeseen liittyvistä käyttäytymisen odotuksista ovat osittain päällekkäisiä (Pulkinen, 1989). Ikäsidonnan näkökulman mukaan tiettyyn ikään kuuluvat kehitykselliset vaiheet tai tasot, joille on tyypillistä ainutlaatuinen tehtävä tai psykososiaalinen kriisi (ks. Erikson, 1980, 1982; Levinson, 1986). Levinson (1986) on kuvannut kehitystä elämänrakenteen (life structure) käsitteellä. Hänen mukaan ihmisellä on kussakin elämänvaiheessa sille tyypillinen elämänrakenne eli tärkeiden asioiden verkosto. Joissakin vaiheissa yksilö muodostaa elämälleen rakennetta itselleen tärkeiden asioiden puitteissa, kun taas toisille vaiheille on tyypillistä muutos, entisen elämänrakenteen päättäminen ja uuteen vaiheeseen siirtyminen. Levinson (1986) on kuvannut varhaisaikuisuutta varhaisaikuisuuden siirtymäkaudella (17 - 22 v.) ja aikuismaailmaan astumisen (22 - 28 v.) kaudella. Varhaisaikuisuuden siirtymäkausi toimii esiaikuisuuden ja varhaisaikuisuuden siltana. Aikuismaailmaan astumisen aikana yksilö rakentaa itselleen aikuisen elämäntapaa. Sosiaalisiin rooleihin pohjautuvat näkemykset huomioivat iän ja roolimutokset (Neugarten, Moore & Lowe, 1965) sekä iän ja kehitystehtävissä tapahtuvat sosiaalipsykologiset muutokset (Havighurst, 1982).

Nuoruusiästä aikuisikään siirtymistä ei voida nähdä yksinkertaisena tapahtumana. Hogan ja Astone (1986) ovat todenneet, että aikuisuuteen siirtymistä on parempi kuvata prosessina kuin tapahtumana sen kompleksisuuden vuoksi. Tähän ajanjaksoon liittyy

suuria muutoksia yksilön sosiaalisissa rooleissa ja suhteissa sisältäen uusia vaatimuksia sekä vastuuta (Maughan & Champion, 1990). Aikuisuuteen siirtymisen ja käännekohtien välillä on olemassa yhteys (Maughan & Champion, 1990). Aikuisuuteen siirtymisen aikana tapahtuu useita toisistaan riippuvia tapahtumia, mikä mahdollistaa kokemusten ketjut, jotka suuntaavat uudelleen tai vahvistavat aiempaa kehityskaarta (Pickles & Rutter, 1991). Kodista lähteminen voidaan nähdä yhtenä käännekohtana, sillä päätös kodista muuttamisesta tai kotiin jäämisestä voi vaikuttaa myöhempiin päätöksiin ja siten elämänsä etenemiseen.

Lapsuudenkodista lähtemisen lisäksi aikuisen elämää jäsentää myös muut tärkeät kehitystehtävät, kuten päätoimisen opiskelun päättäminen, työelämään siirtyminen, avioituminen ja vanhemmaksitulo (Kerckhoff ja Macrae, 1992). Nämä aikuisikään siirtymiseen liittyvät kehitykselliset tehtävät voivat ilmetä eri järjestyksessä ja eri ajankohtina eri ihmisillä. Modell, Furstenberg ja Hershberg ovat todenneet, että kaikki ihmiset eivät myöskään välttämättä käy läpi kaikkia aikuisuuden määritelmään liittyviä rooleja, mutta siitä huolimatta heidät nähdään sosiaalisesti aikuisina (Hogan & Astone, 1986). Yksilö ei esimerkiksi halua tai saa lasta tai ei ole siirtynyt työelämään pidentyneen opiskelun tai kotiäitiyden tai -isyyden vuoksi. Kodista lähteminen voidaan nähdä kehitystehtävänä, jonka toteuttamista odotetaan ainakin jossain vaiheessa elämää. Jokaisessa yhteiskunnassa on myös omat sosiaaliset odotukset siitä, minkä ikäisenä tietynlainen käyttäytyminen on hyväksyttävää (Neugarten & Datan, 1973). Etelä-Euroopassa 25 - 29-vuotiaista asui lapsuudenkodissaan vuonna 1995 noin puolet (esim. Espanjassa 59 %, Italiassa 56 %, Portugalissa 49 %), kun taas kotona asuvien samankäisten nuorten osuus oli Keski- ja Pohjois-Euroopassa hyvin paljon pienempi (esim. Suomessa 9 %, Ranskassa 17 %, Saksassa 21 %) (European Commission, 1997).

Koulutuksen yhteyttä muihin siirtymiin on tutkittu muiden siirtymien keskinäisten yhteyksien jäädessä vähemmälle huomiolle. Opiskelemisen on todettu viivästyttävän kodista lähtemistä ja työelämään siirtymistä (European Commission, 1997). Pulkkinen (1989) totesi koulutuksen pituuden olevan yhteydessä 27-vuotiaiden siirtymien määrään; mitä lyhyempi koulutus, sitä enemmän oli ollut siirtymiä. Useimmat niistä, jotka eivät olleet vielä siirtyneet työelämään, avioituneet eivätkä saaneet lasta, olivat opiskelleet yliopistossa (Pulkkinen, 1989). Kehitystehtävien kokemisessa on sukupuolten välillä eroja (Hogan & Astone, 1986). Tätä tukee myös Pulkkisen (1989) tutkimus, jonka mukaan useimmat naiset miehiin verrattuna olivat kokeneet kaikki siirtymät

(työelämään siirtyminen, avioituminen, lapsen saaminen) 27 vuoden iässä. Myös lapsen saamisen osalta oli eroja sukupuolten välillä, sillä naisilla oli miehiä useammin 27-vuotiaana lapsi (Pulkinen, 1989).

Kodista muuttamista on tarkasteltu demografian, sosiologian tai psykologian näkökulmista. Demografisissa ja sosiologisissa tutkimuksissa on tarkasteltu muuttotapahtumaan yhteydessä olevia sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä sekä yhteiskunnan tarjoamia edellytyksiä. Erityisesti on tutkittu kodista lähtemisen yhteyttä perherakenteeseen, perheen sosioekonomiseen statukseen ja sukupuoleen (esim. Aquilino, 1991; Buck & Scott, 1993). Jos nuori ei asunut biologisten vanhempiensa luona, hän muutti ikätovereittansa todennäköisemmin kodista ennen 19 vuoden ikää (Aquilino, 1991). Syntymästään asti yksinhuoltajaperheessä asuneiden nuorten kodista lähtemisen ajoitus ei kuitenkaan eronnut biologisten vanhempien kanssa asuneista (Aquilino, 1991). Yksinhuoltajaperheellä ei myöskään Buckin ja Scottin (1993) tutkimuksessa havaittu olevan yhteyttä varhaiseen kodista muuttamiseen. Perheen sosioekonominen status vaikuttaa kodista lähtemiseen siten, että tyttöjen kodista lähteminen viivästyy, jos perheen päällä on akateeminen tutkinto (Buck & Scott, 1993). Aquilinin (1991) tutkimuksessa puolestaan korkea sosioekonominen asema oli yhteydessä todennäköisyyteen, että kodista lähdettiin ennen 19-vuotta. Naiset lähtivät keskimäärin miehiä aikaisemmin (Buck & Scott, 1993). Tätä tukee Aquilinin (1991) tutkimus, jonka mukaan naiset lähtivät miehiä todennäköisemmin ennen 19 vuoden ikää.

Kodista lähtemisen pitkäaikaisista seurauksista ei ole Mitchellin (1994) mukaan juurikaan tehty tutkimuksia. Myös White ja Lacy (1997) ovat todenneet, että kodista lähtemistä koskevien tutkimusten perusteella on olemassa melko luotettava ymmärrys siitä ketkä lähtevät kotoa, milloin ja miksi, mutta tietoa kodista lähdön seurauksista ei ole. Ne harvat tiedot, jotka löytyvät kodista lähtemisen seurauksista, ovat hyvin pieni osa suurempaa kodista muuttamista tarkastelevaa kokonaisuutta. Tangin (1997) mukaan varhainen kodista muuttaminen oli yhteydessä varhaiseen, ennen 18. ikävuotta tapahtuneeseen avioitumiseen ja lapsen saamiseen. Mitchell (1994) on todennut, että varhaisella kodista muuttamisella on tavallisesti seurauksia, kuten koulun lopettaminen, perheen tuen ja sosiaalisen kontrollin väheneminen sekä työttömyys. Aquilinin (1990) mukaan nuoren aviollinen status oli merkittävä tekijä vanhempien kanssa asumisen todennäköisyyteen; jos nuori aikuinen ei ollut avioitunut, hän asui todennäköisemmin vanhempiensa luona kuin avioituneet nuoret. Heikkilän (1990) mukaan muita varhai-

sempi kodista muutto oli yhteydessä avo- tai avioliiton solmimiseen. Myöhäisempi kodista muutto oli myös yhteydessä varhaisemmalla asteella olevaan oman perheen perustamiseen (Heikkilä, 1990).

Heikkilä (1990) tutki kodista muuttamista hyvin laajasti Lapsesta aikuiseksi - tutkimuksen aineistolla tarkastellen kodista muuttamisprosessia sekä psykologisesta että demografisesta näkökulmasta. Monissa tutkimuksissa kodista lähtemisen yhteyksien tarkastelemiseksi on kotoa lähtijät jaoteltu kahteen luokkaan. Tämä kaksiluokkainen jaottelu (on lähdetty kotoa, ei ole lähdetty kotoa) ei Tangin (1997) mukaan huomioi eri ikäisinä lähteneiden erilaisia lähdön syitä. Tangin mukaan jaottelu aikaisin, ajallaan ja myöhään lähtijöihin sen sijaan mahdollistaa eri ikäisinä lähteneiden syiden tarkastelemisen. Heikkilä (1990) jakoi tutkittavat neljään ryhmään sen perusteella, olivatko he muuttaneet lapsuudenkodistaan ja jos olivat, niin minkä ikäisenä muutto oli tapahtunut: varhain muuttaneet (16 - 19-vuotiaat), keskimääräisessä iässä muuttaneet (20 - 23-vuotiaat), myöhään muuttaneet (24 - 27-vuotiaat) sekä kotona 27-vuotiaana asuvat. Neliluokkaista jaottelua käyttämällä hän pystyi selvittämään tarkemmin kodista lähtemisen ja muiden tekijöiden välisiä yhteyksiä eri ikäkausina. Kodista lähtemisen syyt olivat erilaiset kodista lähdön eri ryhmissä (Heikkilä, 1990). Varhaiseen kodista muuttamiseen johti enimmäkseen avo- tai avioliiton solmiminen tai ammattiin valmistavien opistojen aloittaminen toisella paikkakunnalla. Naisten osalta liiton solmiminen oli merkittävä syy kodista muuttamiselle, sillä puolet alle 20-vuotiaana muuttaneista tytöistä aloittivat yhteiselämän puolisonsa kanssa. Sen sijaan varhain lähteneet miehet lähtivät enimmäkseen opiskellakseen tai aloittaakseen työnteon muualla. Keskimääräisessä iässä lähteneiden yleisin muuttosyy oli avo- tai avioliiton solmiminen, toiseksi yleisin opiskelemaan lähteminen ja kolmanneksi halu itsenäistyä. Myöhään lähteneistä 36,2 % oli aiemmin asunut kodin ulkopuolella ja palannut välillä takaisin. Myöhään lähteneillä naisilla vain muutamalla avo- tai avioliiton solmiminen vaikutti kodista muuttoon, kun taas 40 %:lla miehistä kodista muuton syy oli perheen perustaminen. Myöhäisemmäksi ajoittunut parisuhteen vakiintuminen myöhästi miesten kodista lähtöä. Enemmistö kotona asuvista ei ollut avo- tai avioliitossa. Kotona asuvissa oli kuitenkin keskimäärin enemmän eronneita kuin muissa kotoa lähteneiden ryhmissä.

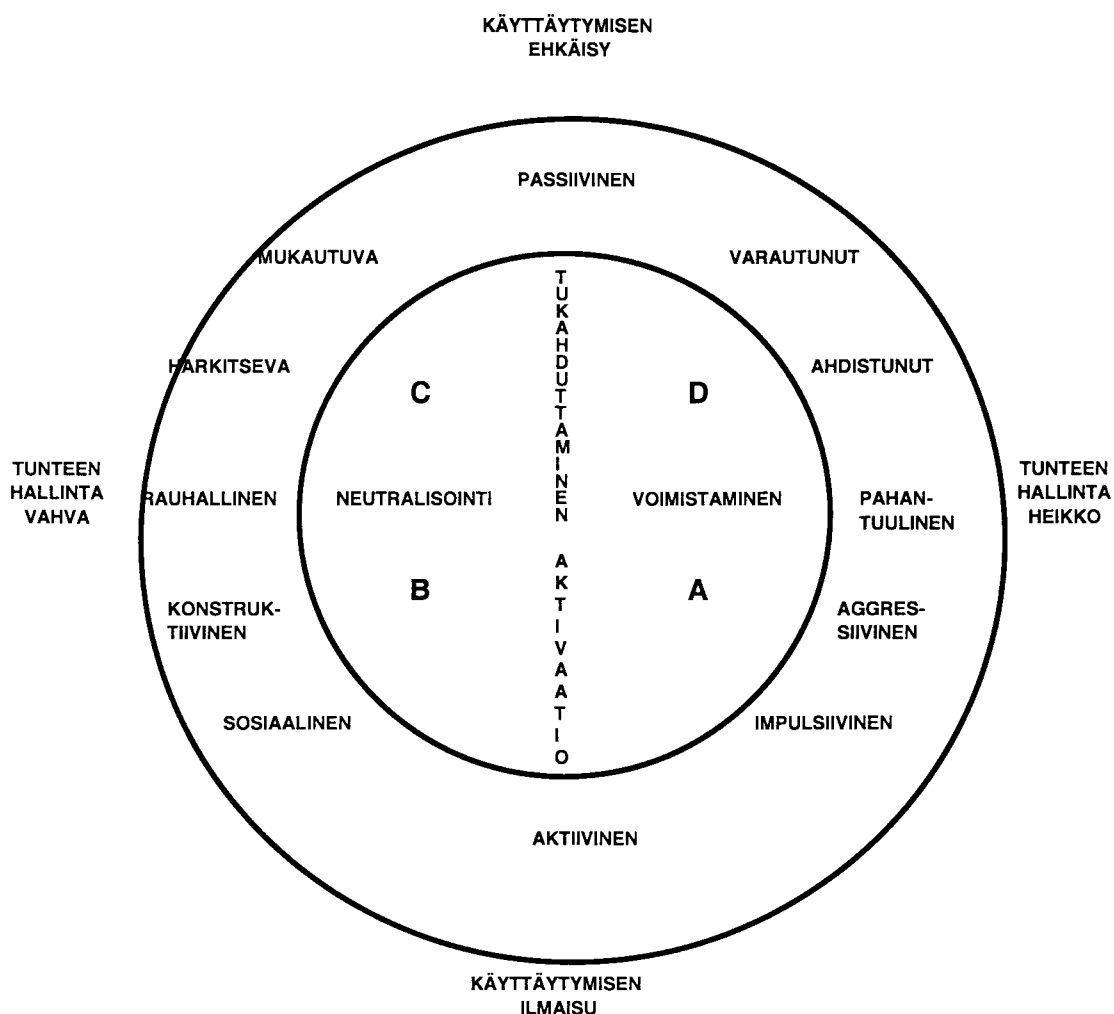
Heikkilä (1990) erotteli kotona 27-vuotiaana asuvat neljään tyyppiin: epäsosiaaliset miehet, tavoitteellisesti kotona asujat, riippuvaiset naiset ja näennäisesti kotoaan pois haluavat. Enemmistö kotona asuvista luokiteltiin epäsosiaalisiin miehiin, joilta puuttui

ulkoinen ja sisäinen elämänhallinta. Usealla heistä oli vain vähän koulutusta ja he olivat joutuneet muita useammin ja yleensä toistuvasti työttömiksi. Tavoitteellisesti kotona asujat olivat psyykkisesti itsenäistyneitä ja elivät omaa elämäänsä vanhempiansa luona. Vanhempien luona asuminen oli helppoa ja halpaa ja se mahdollisti säästämisen omaa asuntoa varten. Riippuvaiset liittoutumattomat naiset muodostivat oman tyyppinsä. Naiset kävivät läpi itsenäistymisprosessia. He olivat yleensä riippuvaisia äidistään. Näennäisesti kotoaan pois haluavat halusivat lähteä pois kodista, mutta he järjestivät asiansa niin, että kotona asuminen oli toistaiseksi välttämätöntä.

Psykologisissa tutkimuksissa kodista muuttamista on tarkasteltu osana aikuistumisprosessia (esim. Aquilino, 1997). Kodista lähtemisen yhteyttä yksilön vuorovaikutustyyliin ja persoonallisuuspiirteisiin ei ole juurikaan tutkittu. Vuorovaikutustyyli muokkaavat elämäntilannetta (Caspi, Elder & Bem, 1987, 1988; Caspi, Bem & Elder, 1989) ja persoonallisuus selittää osittain ikäsidonnoissa siirtymissä tehtäviä valintoja (Caspi, 1987). Caspi ym. (1987, 1988, 1989) huomasivat elämäntilannetta olevan yhteydessä jo varhaislapsuudessa nähtäviin vuorovaikutustyyliin. Miehet, jotka olivat ujoja lapsena, siirtyivät aikuisen rooleihin, kuten avioituivat ja tulivat isäksi, keskimääräistä myöhemmin verrattuna tutkimuksen muihin miehiin, kun taas tytöillä lapsuuden ujous ei ennakoanut viivästymistä avioitumisen ja äidiksi tulemisen osalta (Caspi ym., 1988). Kerr, Lambert ja Bem (1996) toistivat Caspin ym. (1988) tutkimusasetelman myöhemmin Ruotsissa ja saivat samankaltaisia tuloksia lapsuusajan ujouden ja myöhempien roolisiirtymien ajoituksen välisistä yhteyksistä. Caspi ym. (1989) tutkivat myös riippuvaisten lasten myöhempää kehitystä. He havaitsivat lapsena riippuvaisten poikien siirtyvän ajallaan aikuisen rooleihin, mutta riippuvaisten tyttöjen lopettavan koulun, avioituvan ja tulevan äidiksi aikaisemmin kuin muut otoksen naiset.

Vuorovaikutusta ja persoonallisuutta voidaan mitata eri menetelmien avulla. Tämän tutkimuksen viitekehyksenä oli erilaisia sosiaalisia käyttäytymisen muotoja kuvaava Pulkkisen (1994, 1995) emotion ja käyttäytymisen säätelyn malliin (kuvio 1), joka on ollut lähtökohtana Lapsesta Aikuiseksi -pitkittäistutkimukselle. Pulkkisen (1994) mukaan malli sisältää heikon ja vahvan tunteen hallinnan sekä käyttäytymisen ilmaisun ja ehkäisyä. Yksilöt eroavat mallissa toisistaan siinä, miten he suhtautuvat tunteiden kokeamiseen (neutralisointi tai voimistaminen) sekä käyttäytymisen säätelyyn (käyttäytymisen tukahduttaminen tai aktivaatio). Ehkäisevien ja voimistavien tyylien yhdistelmät määrittävät neljää erilaista toimintastrategiaa (A - D), jotka kuvaavat ulottuvuuksien ääripäitä käyttäytymisloukkien sijaan.

KUVIO 1. Emotion ja käyttäytymisen säätelyn malli (Pulkinen, 1994; mukailtu mallista, Pulkinen, 1982)

Toimintastrategia A (aggressiivisuus) esiintyy molempien voimistavien prosessien ollessa aktiivisia. Tätä strategiaa kuvastaa esimerkiksi impulsiiivisuus ja aggressiivinen käyttäytyminen. Strategia B:ssä (konstruktiiivisuus) samanaikainen tunteen neutralisointi ja käyttäytymisen aktivaatio ohjaavat yksilöä keskittämään tarkkaavaisuutensa tunnetilaan vaikuttaviin tilannetekijöihin. Kun molemmat ehkäisevät prosessit aktivoituvat samanaikaisesti, niin yksilö välttää tunnetilan kokemisen ja ehkäisee sen ilmaisen. Tällöin puhutaan C-tyyppisestä strategiasta (mukautuvuus). Toimintastrategia D:ssä (ahdistuneisuus) käyttäytymisen kontrolli ja emotion voimistaminen esiintyvät samanaikaisesti. Tällöin yksilö kokee tilanteen voimakkaasti, mutta ulkoinen käyttäytyminen on estynyt.

Tämä tutkimus jatkaa Heikkilän (1990) tutkimusta kotoa muuttamisesta. Heikkilän (1990) tutkimus perustui tutkittavilta 27-vuotiaana kerättyihin tietoihin. Nyt oli mahdollista käyttää myös 36-vuotiaana kerättyjä tietoja, jolloin avautui mahdollisuus saada lisäinformaatiota kodista lähdön eri ryhmien ominaisuuksista sekä selvittää, mitä 27-vuotiaana kotona asuville tapahtui myöhemmässä vaiheessa. Käytin tutkimuksessani tutkimusongelmasta riippuen sekä kaksi että neliluokkaista jaottelua. Neliluokkainen jaottelu perustui Heikkilän (1990) käyttämään jaotteluun. Samaa luokittelua ja aineistoa käyttämällä johtopäätösten tekemisessä pystyin hyödyntämään Heikkilän saamia tuloksia.

Tässä tutkimuksessa oli kolme ongelmaa. Ensimmäiseksi tarkastelin lapsuuden toimintastrategioiden yhteyttä kodista lähtemisen ajoitukseen. Koska lapsena ujut miehet siirtyivät aikuisen rooleihin keskimääräistä myöhemmin (Caspi ym., 1988; Kerr ym., 1996), oletin, että lapsuudessa havaittu passiivisuus viivästyttäisi miesten kodista muuttamista. Koska lapsuusajan mukautuvuus ennusti myöhäisnuoruuden vetäytymistä ja riippuvuutta vanhemmista (Pulkkinen, 1984), oletin, että lapsena mukautuvien miesten lähteminen viivästyisi. Sen sijaan oletin lapsena mukautuvien naisten kodista lähtemisen poikkeavan keskimääräisessä iässä lähteneistä naisista, sillä lapsena riippuvaiset tytöt siirtyivät muita aikaisemmin muihin aikuisen rooleihin (Caspi ym., 1989), mutta toisaalta mukautuvuus ennusti riippuvuutta vanhemmista (Pulkkisen, 1984), jonka vuoksi kodista lähteminen voisi viivästyä.

Toiseksi tarkastelin kodista lähtemisen yhteyttä muihin varhaisaikuisuuden kehitystehtäviin 27- ja 36-vuotiaana. Tarkastellessani 27 vuoden ikään mennessä tapahtuneita kehitystehtäviä (kotoa lähteminen, työelämään siirtyminen, lapsen saaminen), oli kehi-

tystehtävämuuttajat luokiteltu kahteen luokkaan (on tapahtunut, ei ole tapahtunut), jolloin merkitystä oli vain sillä oliko nuori aikuinen muuttanut pois lapsuudenkodista vai ei ja oliko tällä ratkaisulla yhteyttä muihin kehitystehtäviin. Oletin, että vain osa tutkittavista oli kokenut kaikki kehitystehtävät 27-vuotiaana, kun taas suurin osa 36-vuotiaana olisi kokenut kaikki tarkasteltavat kehitystehtävät. Tämän vuoksi etsin lisäinformaatiota kodista lähtemisen ja kehitystehtävien välisistä yhteyksistä tarkastelemalla myös 36 vuoden ikään mennessä tapahtuneita kehitystehtäviä (työhön siirtymisikä, avioitumisikä, lapsen saamisikä, työhön sitoutuminen ja lasten lukumäärä). Tarkastelin kehitystehtävämuuttajia jatkuvina muuttujina, mikä mahdollisti eri ikäisinä kodista lähteneiden vertailun.

Heikkilän (1990) tutkimuksessa enemmistö kotona asuvista ei elänyt avo- tai avioliitossa. Koska tavallisesti perheen perustaminen ja lasten hankkiminen edellyttää parisuhteen olemassaoloa, tämä viittaisi siihen, että kotona asuvat eivät olisi saaneet lasta. Tutkimuksessa oletin, että se oliko muuttanut pois kodista 27 vuoden ikään mennessä oli yhteydessä siihen oliko saatu lapsi. Tarkasteltaessa 36 vuoden ikään mennessä tapahtuneita kehitystehtäviä oletin, että varhainen kodista lähteminen olisi yhteydessä avioitumis- ja lapsen saamisikään (Tang, 1997) ja 27-vuotiaana kotona asuminen olisi yhteydessä myöhäisempään avioitumiseen, sillä Aquilinon (1990) mukaan oli todennäköisempää, että nuori asuisi vanhempiensa luona, jos hän ei ollut avioitunut.

Kolmanneksi tarkastelin kodista lähtemisen seurauksia 36 vuoden iässä, sillä aihealueesta ei juurikaan ole tehty aiemmin tutkimuksia. Kiinnostuksen kohteena oli selvittää, oliko kodista lähdön ajoituksella yhteyttä 36 vuoden iässä mitattuihin ominaisuuksiin: psyykkiseen hyvinvointiin, itsetuntoon, ahdistuneisuuteen, elämään tyytyväisyyteen sekä emotionaalisen ilmaisun ambivalenssiin.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimuksen osanottajat

Tutkimuksessa käytettiin Lapsesta aikuiseksi –pitkittäistutkimuksen aineistoa. Aineistoa kerättiin ensimmäisen kerran vuonna 1968, jolloin otokseen valittiin Jyväskylän kouluista satunnaisesti kaksitoista kansakoulun toista luokkaa kokonaisuudessaan, yhteensä 196 poikaa ja 173 tyttöä. Tutkittavat olivat syntyneet pääosin vuonna 1959, joten he olivat ensimmäisessä aineiston keruuvaiheessa 8-vuotiaita. Aineistoa kerättiin myös vuosina 1969, 1974, 1980, 1986, 1992, 1995 sekä 2001. Tiedonkeruumenetelminä on käytetty opettaja- ja toveriarviointeja, kyselylomakkeita, haastatteluja sekä persoonallisuustestejä. Tutkimuksessani keskityn vuonna 1968, 1986 sekä 1995 kerätyn aineiston analysoimiseen tutkittavien ollessa 8-, 27- sekä 36-vuotiaita.

Ensimmäisessä aineiston keruuvaiheessa opettajat arvioivat oppilaidensa sosiaalista käyttäytymistä opettaja-arviointilomakkeen avulla. Tutkittavien ollessa 27-vuotiaita vuonna 1986 heille lähetettiin postitse elämäntilannekysely, joka sisälsi kysymyksiä liittyen mm. perhesuhteisiin, elämänmuutoksiin, koulutukseen sekä ammattiin. Kyselyn palautti 155 naista (90 % naisista) ja 171 miestä (87 % miehistä). Vuonna 1995 tutkittavien ollessa 36-vuotiaita heille lähetettiin vastaavanlainen elämäntilannekysely kuin 27-vuotiaana. Kyselyn palautti 151 naista (87 %) ja 160 miestä (82 %). Tietoa kerättiin myös puolistrukturoidun haastattelun avulla, johon sisältyi 20 itsearviointikyselylomaketta eri aihepiireistä. Haastatteluun osallistui 137 naista (79 %) ja 146 miestä (75 %). Jos tietyt vastaajaryhmät systemaattisesti kieltäytyvät yhteistyöstä, saattavat tulokset olla selvästi vinoutuvat (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo, 1994). Tässä tutkimuksessa ei näin ole käynyt, sillä tutkimusjoukko edustaa valikoitumattomasti alkuperäistä satunnaisotosta (Sinkkonen & Pulkkinen, 1996).

2.2 Tutkimusmenetelmät ja muuttujat

Toimintastrategiat (8 v):

Tutkittavien ollessa 8-vuotiaita pyydettiin opettajia arvioimaan oppilaidensa sosiaalista käyttäytymistä vastaamalla 33 kysymykseen. Opettajat vertasivat oppilaitaan suhteessa

luokkatovereihinsa, jolloin tyttöjä verrattiin tyttöihin ja poikia poikiin. Arvioinnissa käytetty asteikko oli 0 - 3 (0 = kuvaus ei sovi oppilaaseen lainkaan, 3 = sopii erittäin hyvin). Arvioitavista kysymyksistä muodostettiin eri persoonallisuustyyppisiä (A - D) kuvastavia summamuuttujia. Aggressiivisuus luonnehti A-tyyppistä käyttäytymistä, joka oli summa neljästä muuttujasta ("Ketkä voivat satuttaa toista lasta suutuessaan, esim. lyövät, potkivat tai heittävät jollakin?", "Ketkä potkivat huonekaluja tai muita tavaroita, kun ovat suuttuneet jostakin?", "Ketkä voivat käydä toisten kimppuun ilman mitään syytä?" ja "Ketkä tekevät kiusaa pienemmille ja heikommille oppilaille?"). Aggressiivisuus- summamuuttujan Cronbachin alfa oli tytöille .79 ja pojille .86.

Konstruktiiivisuus luonnehti B-tyyppistä käyttäytymistä. Se muodostettiin kolmesta muuttujasta ("Ketkä yrittävät toimia järkevästi harmillisissakin tilanteissa?", "Ketkä ajattelevat, että jos neuvottelee, niin asiat selviävät?" ja "Ketkä pitävät pienempien ja heikoimpien oppilaitten puolta?"). Konstruktiiivisuus- summamuuttujan Cronbachin alfa oli tytöille .83 ja pojille .84. Mukautuvuus oli kolmesta osiosta muodostettu C-tyyppistä käyttäytymistä kuvaava muuttuja ("Ketkä eivät koskaan riitele toisten kanssa?", "Ketkä eivät viihdy riitelevässä joukossa, vaan lähtevät pois puuhaamaan jotakin muuta?" ja "Ketkä ovat rauhallisia ja kärsivällisiä?"). Mukautuvuus- summamuuttujan Cronbachin alfa oli tytöille .86 ja pojille .89. Ahdistuneisuus luonnehti D-toimintastrategiaa, joka oli kolmen muuttujan summa ("Ketkä alkavat helposti itkeä, jos toiset ovat hänelle ilkeitä?", "Ketkä pelkäävät toisia lapsia?" ja "Keiden arvelisit helposti itkevän esimerkiksi hammaslääkärissä?"). Ahdistuneisuus- summamuuttujan Cronbachin alfa oli tytöille .74 ja pojille .69.

Lisäksi opettaja arvioi oppilaidensa aktiivisuuden ("Ketkä luokan oppilaista leikkivät ja puuhailevat aina innokkaasti toisten lasten kanssa välitunnilla ja koulun jälkeen?"), passiivisuuden, ("Ketkä ovat hiljaisia eivätkä väliltä paljosta puuhailusta?" ja "Ketkä luokalla ovat liiaksi eristyviä ja arkoja?"). Cronbachin alfa tytöille .77 ja pojille .67), itsehallinnan vahvuuden ("Ketkä yrittävät olla aina ystävällisiä toisille?" ja "Keitä pidetään oppilaina, joihin kaikki voivat luottaa?"). Cronbachin alfa tytöille .83 ja pojille .81) sekä itsehallinnan heikkouden ("Ketkä ovat mieleltään joskus hyvin kiukkuisia ja ärtyisiä, mutta joskus taas oikein mukavia oppilaita?"). Summamuuttujat standardoitiin.

Kehitystehtävät (27 v.):

27-vuotiaille tutkittaville postitetussa elämäntilannekyselyssä selvitettiin elämänmuu-

toksia. Tutkittavien piti kunkin tapahtuman kohdalla valita ”kyllä” tai ”ei” sen mukaan olivatko he kokeneet kyseisen tapahtuman. Täsmennyksenä heidän piti lisätä mahdollinen tapahtumavuosi. Kyselyssä esitettiin 27 mahdollista muutostapahtumaa, joista tutkimukseen on valittu seuraavat tapahtumat: ”olen muuttanut pois kotoa”, ”olen siirtynyt työelämään” ja ”olen saanut lapsen”. Huomiota kiinnitettiin ensimmäiseen kodista muuttamiseen, työelämään siirtymiseen ja ensimmäisen lapsen saamiseen, joten osa tutkittavista on voinut kokea nämä kehitystehtävät useampaan kertaan tai voivat tällä hetkellä asua kotona tai olla työttömänä. Tutkimuksessa huomioidaan myös kodista lähtemisen ikä, joka saatiin vähentämällä tapahtumien ajankohdasta tutkittavien syntymävuosi. Tutkittavat luokiteltiin neljään luokkaan kodista muuttamisen iän perusteella pohjautuen Heikkilän (1990) luokitteluun: 1 = varhain lähteneet (16 - 19 v.), 2 = keskimääräisessä iässä lähteneet (20 - 23 v.), myöhään lähteneet (24 - 27 v.) ja 4 = kotona 27-vuotiaana asuvat.

Kehitystehtävät (36 v.):

Elämänmuutoksia selvitettiin elämänkyselyn avulla myös tutkittavien ollessa 36-vuotiaita. Tutkittavien piti kunkin tapahtuman kohdalle merkitä tapahtuma-aika (vuosi ja kuukausi), jos kyseinen tapahtuma oli koettu. Kyselyssä esitettiin 29 mahdollista muutostapahtumaa, joista tutkimukseen valittiin seuraavat tapahtumat: ”solminut avioliiton”, ”lapsen syntymä” ja ”työelämään siirtyminen”. Vähentämällä tapahtumien ajankohdasta tutkittavien syntymävuosi saatiin tutkittavien ikä tapahtumahetkellä. Lasten lukumäärä saatiin selville elämäntilannekyselyssä olleella kysymyksellä ”Montako omaa lasta sinulla on?”

Työhön sitoutumista (ammattiorientaatiota) kuvaava muuttuja muodostettiin tarkastelemalla tutkittavien ammattistatusta, koulutustasoa, nykyistä työtilannetta sekä uran vakautta (Pulkkinen, Ohranen & Tolvanen, 1999). Näiden elämäntilannekyselyn muuttujien kautta laskettiin tutkittaville työhön sitoutumisen summapistemäärät. Ammattistatus käsitti kolme luokkaa: 1 = työntekijä, 2 = alempi toimihenkilö / yrittäjä ja 3 = ylempi toimihenkilö. Koulutustaso muodostui neljästä luokasta: 1 = ei koulutusta peruskoulun jälkeen / peruskoulu ja kurssi, 2 = ammattikoulu / lukio, 3 = ammatillinen opisto ja 4 = korkeakoulu tai ylempi tutkinto. Nykyistä työtilannetta kuvattiin kolmella tavalla: 1 = ei työssä (työtön, kotiäiti, opiskelija, eläkeläinen), 2 = osa-aikatyössä ja 3 = kokopäivätyössä. Uran vakaus käsitti kolme luokkaa: 1 = epävaka työura (epävaka,

työttömyyspainotteinen ura), 2 = muuttuva työura (myöhemmin epävakautunut ura, myöhemmin aloitettu koulutusura, työelämästä perhekeskeiseksi muuttunut ura) ja 3 = vakaa työura (vakaa, myöhemmin vakiintunut ura). Muodostetun summamuuttujan pistemäärät vaihtelivat välillä 4 - 13.

Kodista lähdön seuraukset (36 v.):

Psykkistä hyvinvointia tutkittiin Ryffin (1989) itsearviointilomakkeella, joka sisälsi 18 väittämää (esim. ”Pidän useimmista luonteenpiirteistäni.”, ”Olen monessa mielessä pettynyt siihen, mitä olen saanut aikaan omassa elämässäni.”). Tutkittavat arvioivat, missä määrin he olivat samaa mieltä väittämien kanssa (1 = täysin eri mieltä, 4 = täysin samaa mieltä). Cronbachin alfa oli naisilla .68 ja miehillä .75. Mitä suurempi oli muuttujan arvo, sitä korkeampi oli psyykinen hyvinvointi.

Itsetuntoa tutkittiin Rosenbergin (1965) itsetuntolomakkeella, joka sisälsi kymmenen väittämää liittyen käsityksiin itsestään (esim. ”Asennoidun itseäni myönteisesti.”, ”Tunnen itseni joskus todella hyödyttömäksi.”). Tutkittavat arvioivat kunkin väittämän kohdalla, kuinka hyvin väittämä kuvasi häntä asteikolla 1 - 4 (1 = täysin eri mieltä, 4 = täysin samaa mieltä). Vastauksista muodostettiin keskiarvomuuttuja, jonka Cronbachin alfa oli naisilla .75 ja miehillä .79. Muuttujan suurempi arvo kuvasi parempaa itsetuntoa.

Tyytyväisyys elämään saatiin muodostamalla kuudesta elämäntilannekyselyn kysymyksestä summamuuttuja: ”Kuinka tyytyväinen olet parisuhteeseesi tai sen puuttumiseen/ asumiseesi/ toimeentuloosi/ ammattiisi/ työhösi/ vapaa-aikasi sisältöön?” (Pulkkinen, Kokkonen, & Mäkiäho, 1998). Käytetty asteikko kunkin kysymyksen kohdalla oli 1 - 4 (1= erittäin tyytymätön, 4 = erittäin tyytyväinen). Cronbachin alfa oli naisilla .56 ja miehillä .53. Muuttujan suurempi arvo kuvasi suurempaa tyytyväisyyttä elämään.

Ahdistuneisuutta tutkittiin Karolinska Scales of Personality –kyselylomakkeen (Af Klinteberg, Schalling, & Magnusson, 1990) ahdistuneisuusskaalan avulla. Se sisälsi 30 väittämää, jotka liittyivät somaattiseen ja psyykkiseen ahdistuneisuuteen sekä lihaskäynnitykseen (esim. ”Tunnen itseni usein haluttomaksi ja pahantuuliseksi ilman selvää syytä.”, ”Itseluottamukseni on aika huono.”). Väittämiä arvioitiin asteikolla 1 - 4 (1 = ei sovi lainkaan, 4 = sopii täsmälleen). Väittämistä muodostettiin keskiarvomuuttuja, jonka Cronbachin alfa oli naisilla .88 ja miehillä .93. Mitä suurempi arvo oli, sitä ahdistu-

neemmaksi ja turvattommaksi tutkittava tunsi itsensä.

Emotionaalisen ilmaisun ambivalenssia mitattiin haastattelun yhteydessä täytetyllä Buss ja AEQ –lomakkeella (King & Emmons, 1990). Ristiriitaa tunteen ilmaisussa tai ilmaisematta jättämisessä mitattiin summamuuttujalla, joka muodostettiin seitsemästä väittämästä (esim. ”Haluaisin puhua ongelmistani muiden kanssa, mutta ajoittain en pysty siihen.”, ”Yritän pitää syvimmit pelkoni ja tunteeni piilossa, mutta joskus haluaisin avautua toisille.”). Cronbachin alfa oli naisilla .66 ja miehillä .77. Mitä suurempi oli pistemäärä, sitä enemmän oli ristiriitaa tunteen ilmaisussa.

2.3 Aineiston käsittely

Esitarkasteluja aineistolle tehtiin ristiintaulukoimalla tutkimuksessa käytettäviä muuttujia sekä tarkastelemalla muuttujien frekvenssijakaumia. Lapsuudessa esiintyvien toimintastrategioiden yhteyttä kodista lähtemisen ajoitukseen selvitettiin erotteluanalyysimenetelmällä, jossa identifioitiin parhaiten kodista lähdön eri ryhmiä erottelevat muuttujat ja luokiteltiin näiden muuttujien pohjalta tapaukset uudelleen. Funktioiden erotelukykyyn tilastollista merkitsevyyttä testattiin testillä, joka perustuu Wilksin lambdaojen kautta laskettuihin χ^2 -testeihin. Erotteluanalyysiin ei otettu mukaan kaikkia kahdeksaa toimintastrategia-muuttujaa, vaan ensin testattiin keskiarvotestillä, eroavatko toimintastrategioiden odotusarvot eri ikäisinä kodista lähtijöiden ryhmissä. Keskiarvotestinä käytettiin jakaumasta riippumattonta epäparametrista Kruskal-Wallis-testiä, sillä toimintastrategia-muuttujat eivät olleet jakautuneet normaalisti. Koska toimintastrategia-muuttujilla on yhteyttä toisiinsa (Pulkkinen, 1995), voitiin Bonferronin korjauksella (Tabachnick & Fidell, 1996) pienentää sattuman vaikutusta kertomalla p-arvot toimintastrategioiden lukumäärällä. Keskiarvotestien perusteella valittiin osa muuttujista jatkotarkasteluun erotteluanalyysiin.

Frekvenssiaineistojen analyysillä log-lineaarisen mallintamisen avulla selvitettiin varhaisaikuisuudessa tapahtuvien kehitystehtävien välisiä riippuvuuksia. Ensin testattiin riippumattomuusmallin pätevyyttä ja etsittiin mahdollisia tyyppejä ja antityyppejä kehitystehtävien (kotoa lähteminen, työelämään siirtyminen, ensimmäisen lapsen saaminen) yhteyksien analysoimiseen yksilötasolla. Tyyppien ja antityypien tarkasteleminen perustuu havaittujen ja odotettujen frekvenssien vertaamiseen kussakin solussa. Sovitetun jäännöksen (adjusted residual) arvon perusteella voidaan todeta, onko kyseessä tyyppi

vai antityyppi. Jos jäännöksen arvo on suurempi tai yhtä suuri kuin kaksi, puhutaan tyyppistä ja jos arvo on pienempi tai yhtä suuri kuin miinus kaksi, kyseessä on antityyppi. Tyyppi tarkoittaa sitä, että tilastolliseen riippumattomuusmalliin verrattuna yhteyttä esiintyy enemmän, antityyppi puolestaan esiintyy tilastollisesti harvemmin kuin odotettiin. Tyyppien ja antityyppien esiintyminen on merkki muuttujien välisistä riippuvuuksista. Se, minkälaisista riippuvuuksista on kyse, voidaan selvittää tarkemmin estimoimalla mallin parametreja sekä testaamalla mallin sopivuutta aineistoon.

Tässä tutkimuksessa mallin rakennustapana käytettiin taaksepäin askeltavaa menetelmää. Lähtökohtana oli saturoitu malli, jossa kaikki mahdolliset yhdysvaikutustermit ovat mukana. Tästä edettiin yksinkertaisempaan malliin poistamalla ylimmän asteen yhdysvaikutuksista lähtien askel askeleelta ei-merkitsevä tekijä pois (Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen & Leskinen, 1997). Mallien sopivuutta arvioitiin z-arvojen, sovitettujen jäännösten ja p-arvojen perusteella. Kun z-arvo on itseisarvoltaan suurempi kuin kaksi, on kyseinen parametri tilastollisesti merkitsevä. Jotta malli olisi sopiva ja kuvaisi hyvin aineistoa, tulisi p-arvon olla suurempi kuin 0,05 ja sovitettujen jäännösten tulisi olla itseisarvoltaan pienempiä kuin kaksi. Jos joissakin soluissa ei ole yhtään havaintoa, ei log-lineaarisen mallin estimointi onnistu. Jos otoskokoa ei voida lisätä, voi kaikkiin soluihin lisätä pienen vakion (Everitt, 1977). Tässä tutkimuksessa lisättiin kaikkiin soluihin vakio 0,1.

Kodista lähdön ajoituksen yhteyttä 36 vuoden ikään mennessä koettuihin kehitystehtäviin tarkasteltiin ensin yksisuuntaisen varianssianalyysin (ANOVA) avulla. Analyysit tehtiin erikseen miehille ja naiselle, jotta mahdolliset sukupuolierot tulisivat esille. Tarkoituksena oli selvittää, eroavatko kodista lähdön eri ryhmät työhön siirtymisiän, työhön sitoutumisen, avioitumisiän, lapsen saamisiän sekä lasten lukumäärän suhteen. Monen muuttujan tilanteessa voivat yksittäiset analyysit antaa harhaanjohtavan tuloksen (Malin & Pahkinen, 1990), joten monimuuttujaista varianssianalyysia (MANOVA) käytettiin tarkastelemaan ryhmien välisiä eroja. Saatua yleistä tietoa tarkennettiin kontrastien avulla ja selvitettiin, erottuuko jokin tai jotkin ryhmät täysin muista ryhmistä. Kontrastien muodostaminen perustui simple -proseduuriin, sillä kiinnostuksen kohteena oli verrata ääriryhmiä (varhain lähteneet ja kotona 27-vuotiaana asuvat) muihin ryhmiin.

Kodista lähdön ajoituksen seurauksia selvitettiin yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Ryhmien vertailussa käytettiin Sceffen testiä ja LSD-testiä. Analyysit suoritettiin SPSS for Windows 8.0- ohjelmalla.

3 TULOKSET

3.1 Aineiston kuvailua

Tutkittavat jaettiin neljään eri ryhmään kodista lähtemisen ajoituksen perusteella. Nuorista aikuisista oli muuttanut varhain lapsuudenkodistaan 21,3 %, keskimääräisessä iässä 53,5 % ja myöhäisessä iässä 16,6 %. Lapsuudenkodissaan asui vielä 27-vuotiaana 8,6 % nuoria aikuisia, jotka eivät olleet muuttaneet kodista pois kertaakaan. Kodista lähtemisen ajoituksessa oli sukupuolieroja, sillä naiset ja miehet jakautuivat epätasaisesti kodista lähtijöiden eri ryhmiin ($\chi^2(3) = 17,198, p = 0,001$) (taulukko 1). Varhain ja keskimääräisessä iässä lähteneissä oli riippumattomuusmalliin verrattuna odotettua enemmän naisia (sovitetut jäännökset positiivisia), kun taas myöhään lähtijöissä ja kotona asuvista naisia oli odotettua vähemmän (sovitetut jäännökset negatiivisia). Miesten osalta tilanne oli päinvastainen.

TAULUKKO 1. Sukupuolen ja kodista lähtijöiden ryhmien välinen yhteys

Ryhmät	Naiset		Miehet		Yhteensä
	Hav. (od.)	Jäännös	Hav. (od.)	Jäännös	Hav.
1. 16 - 19-vuotiaat	40 (31,6)	2,3	27 (35,4)	- 2,3	67
2. 20 - 23-vuotiaat	85 (79,2)	1,3	83 (88,8)	- 1,3	168
3. 24 - 27-vuotiaat	18 (24,5)	- 2,0	34 (27,5)	2,0	52
4. Kotona asuvat	5 (12,7)	- 3,1	22 (14,3)	3,1	27

Hav. = havaitut frekvenssit, od. = odotetut frekvenssit, Jäännös = sovitetut jäännökset

Kehitystehtävien kokemista 27 vuoden ikään mennessä on tarkasteltu sukupuolittain taulukossa 2. Kodista muuttamisen ja sukupuolen välillä oli havaittavissa yhteys ($\chi^2(1) = 9,737, p = 0,002$). 27-vuotiaista miehistä lapsuudenkodissaan asui 12,9 %, kun taas naisista vain 3,3 %. Suurin osa aikuisista oli siirtynyt työelämään. Työhön siirtymisen ja sukupuolen välillä ei ollut yhteyttä ($\chi^2(1) = 0,212, p = 0,645$). Naisista työelämään oli siirtynyt 92,9 % ja miehistä 94,1 %. Lapsen saamisen ja sukupuolen välillä oli havaittavissa yhteys ($\chi^2(1) = 13,941, p = 0,000$), sillä naisista 58,2 % oli tullut vanhemmaksi, ja miehistä vain 37,4 %.

TAULUKKO 2. Kehitystehtävien frekvenssit ja prosentuaaliset osuudet (27-vuotiaana)

Kehitystehtävät	Naiset		Miehet	
	Kyllä (%)	Ei (%)	Kyllä (%)	Ei (%)
Kodista lähteminen	148 (96,7)	5 (3,3)	149 (87,1)	22 (12,9)
Työelämään siirtyminen	143 (92,9)	11 (7,1)	160 (94,1)	10 (5,9)
Lapsen saaminen	89 (58,2)	64 (41,8)	64 (37,4)	107 (62,6)

3.2 Toimintastrategioiden yhteys kodista lähdön ajoitukseen

Miesten ja naisten analysoiminen yhdessä voi johtaa harhaanjohtaviin tai jopa merkitysettömiin tuloksiin (Magnusson & Stattin, 1998). Aineiston esitarkastelu toi lisäksi myös tilastotieteellisen perustelun sille, että toimintastrategioiden ja kodista lähtemisen ajoituksen yhteyttä kuvaavat analyysit tehtiin erikseen miehille ja naisille (taulukko 1). Jos molemmat sukupuolet analysoitaisiin yhdessä saattaisivat mahdolliset erot toimintastrategioiden ja kodista lähtemisen ikäryhmien välillä peittyä, koska ryhmän keskiarvoa laskettaessa korostuvat sen sukupuolen arvot, joita ryhmässä on enemmän.

Naisilla kodista lähtijöiden eri ryhmät eivät eronneet toimintastrategioiden suhteen tilastollisesti merkitsevästi toisistaan, kun taas miehillä joitakin eroja havaittiin (taulukko 3). Taulukossa 3 on kunkin kodista lähdön ryhmän standardoidut pistemäärät eri toimintastrategioissa. Ryhmät erosivat toisistaan passiivisuuden ($\chi^2(3) = 24,332$; $p = 0,000$), aktiivisuuden ($\chi^2(3) = 13,711$; $p = 0,003$), mukautuvuuden ($\chi^2(3) = 9,685$; $p = 0,021$) sekä heikon itsehallinnan ($\chi^2(3) = 8,342$; $p = 0,039$) suhteen.

TAULUKKO 3. Lapsuuden toimintastrategioiden suhde kodista lähtijöiden eri ryhmiin

Toimintastrategiat	Kotoa lähtöikä (luokiteltuna)				$\chi^2(3,166)$
	1. 16 - 19	2. 20 - 23	3. 24 - 27	4. Kotona asuvat	
Passiivisuus	- 0,58	- 0,18	0,00	0,52	24,332 ***
Aktiivisuus	0,39	0,00	-0,14	-0,59	13,711 **
Mukautuvuus	- 0,57	- 0,19	- 0,12	0,25	9,685 *
Heikko itsehallinta	0,49	0,19	0,00	-0,30	8,342 *

Huom. * $p < .05$, ** $< .01$ *** $< .001$

Koska toimintastrategia- muuttujilla on yhteyttä toisiinsa (Pulkkinen, 1995), piennettiin bonferronin korjauksella (Tabachnick & Fidell, 1996) sattuman vaikutusta kertomalla p-arvot toimintastrategioiden lukumäärällä. Korjauksen jälkeen mukautuvuuden ($p = 0,168$) ja heikon itsehallinnan ($p = 0,312$) osalta erot ryhmien välillä hävisivät. Koska mukautuvuuden p-arvo on korjauksen jälkeen kuitenkin suhteellisen

pieni, valittiin myös mukautuvuus passiivisuuden ja aktiivisuuden lisäksi jatkotarkasteluun erotteluanalyysiin.

Kodista lähtemisen ikäryhmiä erottelemaan löytyi yksi tilastollisesti merkitsevä erottelufunktio¹ ($\chi^2(9) = 26,287$; $p = 0,002$), joka selittää riippuvan muuttujan, kodista lähdön ikäryhmien, varianssista 97,6 %. Taulukossa 4 olevat standardoidut kertoimet indikoivat eri toimintastrategioiden suhteellista tärkeyttä ennustettaessa kodista lähdön ikäryhmää. Muuttujien kertoimet ovat yhteismitallisia, joten niitä voidaan verrata keskenään. Passiivisuuden osuus kodista lähdön eri ryhmiä erottelevana tekijänä korostuu muiden muuttujien kertoimien ollessa paljon pienempiä. Aktiivisuuden suhde passiivisuuteen ja mukautuvuuteen on negatiivinen. Erottelija korreloi voimakkaasti kaikkien muuttujien kanssa (taulukko 4). Erottelufunktion ja passiivisuuden välinen korrelaatio oli kaikkein voimakkain ($r = .958$). Voimakas positiivinen yhteys oli myös erottelijan ja mukautuvuuden välillä ($r = .595$). Aktiivisuuden ja erottelijan välillä vallitsi puolestaan voimakas negatiivinen yhteys ($r = -.706$). Saatu erottelufunktio nimettiin standardoitujen kertoimien perustella aloitekyvyttömyydeksi.

TAULUKKO 4. Erotteluanalyysi kotoa lähdön ryhmille suhteessa lapsuuden toimintastrategioihin

Toimintastrategiat	Erottelufunktio 1			
	Standardoidut kertoimet	Korrelaatiot	Uudelleenluokittelu (%)	Lambda
Passiivisuus	.725	.958	28.3	.850 **
Aktiivisuus	-.236	-.706		
Mukautuvuus	.233	.595		

Huom. Lapsuuden toimintastrategiat $df = 9$. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$

Aloitekyvyttömyys-muuttujan keskiarvot vaihtelivat suuresti eri ryhmien välillä. Varhain lähteneiden ryhmän keskiarvo oli pienin (- 0,730) ja kotona 27-vuotiaana asuvien kaikkein suurin (0,748), muiden ryhmien keskiarvojen ollessa lähellä nollaa. Nämä standardoidut keskiarvot on saatu standardoimalla ensin erottelupistemäärät koko havaintoaineistolle, ja sitten laskemalla ryhmäkohtaiset keskiarvot erottelupistemäärille. Varhain lähteneiden ryhmän suhde erottelijaan on keskiarvojen perusteella negatiivinen ja kotona asuvien suhde erottelijaan positiivinen.

¹ Erotteluanalyysin vaatima oletus muuttujien kovarianssimatriisien yhtäsuuruudesta täyttyi ($p = 0,530$). Kolmogrov-Smirnovin testin mukaan oletus jakaumien normaalisuudesta ei toteutunut, mutta testi on erittäin tiukka. Passiivisuus luokiteltiin uudelleen kolmeen luokkaan ja muut muuttujat olivat silmämääräisesti arvioiden suhteellisen normaalisti jakautuneita.

Erotteluanalyysin uudelleenluokittelussa 28,3 % tutkittavista luokiteltiin kuuluvaksi oikeaan luokkaan. Oikein luokiteltuja oli varhain lähteneissä 20 (74,1 %), keskimääräisessä iässä lähteneissä 7 (8,4 %), myöhään lähteneissä 5 (14,7 %) ja kotona asuvissa 15 (68,2 %). Oikein luokiteltujen osuus ei ole kovin suuri kokonaisuudessaan, mutta kun tarkastellaan tarkemmin kodista lähtijöiden ääriryhmien uudelleenluokittelua, huomataan varhain lähtijöiden ja kotona 27-vuotiaana asuvien tutkittavien uudelleenluokittelu kohtalaisen suureksi (taulukko 5). Diagonaalilla olevien tapausten lukumäärät ja prosenttiosuudet kertovat kunkin ryhmän oikeasta ennustuksesta. Kun kaikki tapaukset sijoittuvat diagonaalille on ennustus täydellinen. Tulosten mukaan lapsuuden toimintastrategioista muodostettu uusi aloitekyvyttömyyttä kuvaava muuttuja ennusti kohtalaisen hyvin varhain kotoa lähtemistä (74,1 %) ja kotona 27-vuotiaana asumista (68,2 %).

TAULUKKO 5. Kotoa lähdön uudelleenluokittelu erottelijan suhteen

Kotoa muuttamisen Lähtöluokat	Ennustettujen lukumäärät				Yhteensä
	1. 16 - 19 v.	2. 20 - 23 v.	3. 24 - 27 v.	4. Kotona asuvat	
1. 16 - 19 v.	20	1	4	2	27
	74,1%	3,7%	14,8%	7,4%	100%
2. 20 - 23 v.	33	7	17	26	83
	39,8%	8,4%	20,5%	31,3%	100%
3. 23 - 27 v.	13	1	5	15	34
	38,2%	2,9%	14,7%	44,1%	100%
4. Kotona asuvat	4	1	2	15	22
	18,2%	4,5%	9,1%	68,2%	100%

28,3 % alkuperäisistä ryhmän tapauksista on luokiteltu oikein.

Koska passiivisuus ja aktiivisuus ovat saman ulottuvuuden ääripäitä, uusittiin erotteluanalyysi² erilaisella sisällöllisesti kiinnostavalla muuttujakokonaisuudella. Uusi passiivisuutta kuvaava muuttuja muodostettiin passiivisuudesta ja käänteisestä aktiivisuudesta. Lisäksi analyysiin valittiin mukautuvuus ja heikko itsehallinta. Tulokset eivät juurikaan muuttuneet. Kokonaisprosentti oikeisiin luokkiin ennustamiselle oli vain noin 3 % suurempi (30,1 % alkuperäisistä ryhmän tapauksista on luokiteltu oikein). Koska tulokset eivät muuttuneet merkittävästi ja molemmissa analyysissä korostui passiivisuuden perusteella ennustaminen, ei tulosten tarkempi esittely ollut tarpeellista.

² Erotteluanalyysin vaatima oletus muuttujien kovarianssimatriisien yhtäsuuruudesta täyttyi ($p = 0,761$). Kolmogrov-Smirnovin testin mukaan oletus jakaumien normaalisuudesta ei toteutunut. Mukautuvuus ja uusi passiivisuus-muuttuja näyttivät silmämääräisesti arvioiden suhteellisen normaalisti jakautuneilta. Heikko itsehallinta sen sijaan oli hieman oikealle vino.

3.3 Kehitystehtävien tyypit ja antityypit 27-vuotiaana

Etsin tyyppisiä ja antityyppejä analysoidakseni kehitystehtävien (kotoa lähteminen, työelämään siirtyminen, ensimmäisen lapsen saaminen) yhteyksiä yksilötasolla. Taulukossa 6 on esitetty havaitut tyypit ja antityypit. Naisilla tyypit muodostuivat ääripäihin. Tyypiksi muodostui luokka, jonka mukaan oli koettu kaikki tarkasteltavat kehitystehtävät; yksilö oli muuttanut pois kodista, siirtynyt työelämään ja tullut vanhemmaksi. Toiseksi tyypiksi muodostui luokka, jonka mukaan ei oltu koettu vielä yhtään kehitystehtävää. Tähän luokkaan kuului ainoastaan kaksi naista. Molemmat naiset opiskelivat ja olivat naimattomia, eivätkä he olleet siirtyneet vielä työelämään, eivätkä tulleet vanhemmiksi. Antityypiksi naisilla muodostui luokka, jonka mukaan asuttiin vielä kotona, mutta oli siirrytty työelämään ja saatu lapsi. Tähän luokkaan ei kuulunut yhtään havaintoa.

Myös miehillä tyypiksi muodostui ääripää, jonka mukaan kaikki kehitystehtävät oli koettu: yksilö oli muuttanut pois kodista, siirtynyt työelämään sekä saanut lapsen. Toinen tyyppi sisälsi työelämään siirtymisen ainoana kehitystehtävänä. Antityyppejä miehille muodostui kaksi. Luokassa, jonka mukaan oli lähdetty kodista, siirrytty työelämään, mutta ei saatu lasta oli riippumattomuusmalliin verrattuna liian vähän havaintoja. Tämä ei tarkoita sitä, että kyseinen kombinaatio olisi harvinainen, sillä luokassa oli suuri määrä miehiä ($n = 77$). Riippumattomuusmallin mukaisesti luokassa olisi kuitenkin pitänyt olla miehiä vielä enemmän. Toisessa antityypiksi muodostuneessa luokassa puolestaan ei ollut yhtään havaintoa. Tämän luokan mukaan asuttiin vielä kotona, mutta oli siirrytty työelämään ja saatu lapsi.

TAULUKKO 6. Kehitystehtävien tyypit ja antityypit (27-vuotiaana)

Parametrit	Naiset		Miehet		
	Hav. (od.)	Jäännös	Hav. (od.)	Jäännös	
K	4 (4,45)	- 0,29	8 (5,48)	1,65	Tyyppi
T	3 (1,94)	0,99	22 (13,03)	4,15	
L	0 (0,21)	- 0,47	0 (0,48)	- 0,72	
KL	5 (6,19)	- 0,75	2 (3,23)	- 0,85	Antityyppi
KT	55 (57,46)	- 1,32	77 (87,67)	- 4,26	
TL	0 (2,70)	- 2,46	0 (7,67)	- 3,66	
KTL	84 (79,90)	2,18	61 (51,62)	3,82	Tyyppi
—	2 (0,15)	4,88	0 (0,81)	- 0,96	
$(\chi^2 (4) = 13,5688, p = 0,0088)$			$(\chi^2 (4) = 27,5567, p = 2, E-05)$		

Huom. Hav. = Havaitut frekvenssit. od. = Odotetut frekvenssit. Jäännös = Sovitetut jäännökset.
K = On muuttanut pois kotoa. T = On siirtynyt työelämään. L = On saanut ensimmäisen lapsen.

Jos tarkasteltavat muuttajat ovat riippuvaisia toisistaan esiintyy päävaikutukset huomioivassa mallissa suuria sovitettuja jäännöksiä. Taulukon 6 mukaan voidaan todeta, että kehitystehtävien välillä on riippuvuuksia, sillä sekä miesten että naisten malleissa sovitettut jäännökset olivat suuria (antityypit, tyypit) ja p-arvot olivat pieniä ($p < 0,05$).

3.4 Kodista lähdön yhteys kehitystehtäviin 27-vuotiaana

Koska oletus kehitystehtävien riippumattomuudesta ei pitänyt paikkansa, on kehitystehtävien välillä riippuvuuksia. Parametreja estimoimalla ja erilaisia malleja sovitamalla selvitettiin minkälaisista riippuvuuksista on kyse. Estimoinnin onnistumiseksi lisättiin kaikkiin soluihin vakio 0,1, sillä mukana oli muutama nollasolu.

Aineistoa kuvasi naisilla parhaiten malli, jossa oli päävaikutusten (kehitystehtävät) lisäksi mukana kodista muuttamisen ja lapsen saamisen välinen yhteys sekä kodista muuttamisen ja työelämään siirtymisen välinen yhteys ($\chi^2 (2) = 0,0956$, $p = 0,9533$). Kuten χ^2 - ja p-arvoista voidaan todeta, kuvaavat parametrit mallia lähes täydellisesti. Miehillä aineistoa puolestaan kuvasi parhaiten malli, jossa oli mukana päävaikutusten lisäksi kodista muuttamisen ja lapsen saamisen välinen yhteys ($\chi^2 (3) = 4,8559$, $p = 0,1827$). Taulukosta 7 nähdään sukupuolittain kehitystehtävien parametrien estimaatit, keskivirheet, z-arvot sekä havaitut ja odotetut arvot. Kodista lähtemisen ja lapsen saamisen välisen yhteyden z-arvo on hieman alle 2 sekä naisten että miesten malleissa, mutta arvot katsotaan riittäviksi, koska mallien p-arvot ja sovitettut jäännökset tukevat mallien sopivuutta. Mallit, joissa ei ollut kodista lähtemisen ja lapsen saamisen välistä yhteyttä, eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

TAULUKKO 7. Tiedot mallien parametreista (27-vuotiaana)

Parametrit	Naiset				Miehet			
	Estim.	Keskiv.	Z-arvot	Hav. (od.)	Estim.	Keskiv.	Z-arvot	Hav. (od.)
K	-6,56	2,27	- 2,90	4,1 (3,67)	- 5,76	2,24	- 2,57	8,1 (5,19)
T	-2,72	0,34	-7,98	3,1 (3,08)	- 2,74	0,32	- 8,55	22,1 (20,85)
L	- 0,41	0,17	- 2,45	0,1 (0,08)	0,30	0,17	1,80	0,1 (0,01)
KL	3,67	2,28	1,61	5,1 (5,53)	4,41	2,25	1,96	2,1 (3,85)
KT	2,34	0,94	2,49	55,1 (55,53)				77,1 (80,01)
TL				0,1 (0,12)				0,1 (0,19)
KTL				84,1 (83,67)				61,1 (59,35)
—				2,1 (2,12)				0,1 (1,35)

Huom. Estim. = Estimaatit. Keskiv. = Keskivirheet. Hav. = Havaitut frekvenssit. od. = Odotetut frekvenssit.

K = On muuttanut pois kotoa. T = On siirtynyt työelämään. L = On saanut ensimmäisen lapsen.

Sekä miehillä että naisilla se, oliko muuttanut kodista pois 27 vuoden ikään mennessä, oli yhteydessä siihen, oliko saatu lapsi. Ristiintaulukoinnin mukaan ne miehet ja naiset, jotka eivät olleet muuttaneet pois lapsuudenkodistaan, eivät olleet myöskään saaneet lasta. Kodista muuttaneista naisista noin 60 % ja miehistä 43 % olivat saaneet lapsen. Naisilla kodista muuttaminen oli yhteydessä myös siihen, oliko siirrytty työelämään. Suuri osa (93,9 %) kodista muuttaneista naisista oli siirtynyt myös työelämään. Lapsuudenkodissaan asui vain viisi naista, joista kaksi opiskelivat, eivätkä olleet siirtynyt vielä työelämään. Miehillä ei kodista lähtemisen ja työelämään siirtymisen välillä ollut yhteyttä.

3.5 Kodista lähdön yhteys kehitystehtäviin 36-vuotiaana

Edellä selvitettiin kodista lähtemisen yhteyttä kehitystehtäviin, jotka olivat tapahtuneet 27 vuoden ikään mennessä. Seuraavassa laajennetaan kehitystehtävien tarkastelua; analyseissä huomioitiin kehitystehtävät, jotka olivat tapahtuneet 36 vuoden ikään mennessä. Tiedot tapahtumista selvitettiin tutkittavien ollessa 36-vuotiaita, mutta osa tapahtumista oli voinut tapahtua jo ennen kodista muuttoa. Tämän vuoksi ei voida puhua seurauksista, vaan yhteyksistä.

Ensin selvitettiin yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla, eroavatko kodista lähdön eri ryhmät työhön siirtymisiän, avioitumisiän, lapsen saamisiän, työhön sitoutumisen sekä lasten lukumäärän suhteen. Analyysit³ tehtiin erikseen miehille ja naisille mahdollisten sukupuolierojen selvittämiseksi (taulukko 8). Kodista lähdön eri ryhmät erosivat toisistaan avioitumisiän suhteen sekä naisilla ($F(3, 97) = 6,186; p = 0,001$) että miehillä ($F(3, 94) = 7,407; p = 0,000$). Ryhmät erosivat myös lapsen saamisiän suhteen molemmilla sukupuolilla, naisilla ($F(3, 119) = 7,614; p = 0,000$) ja miehillä ($F(3, 106) = 4,591; p = 0,005$). Miesten osalta ryhmät erosivat lisäksi myös lasten lukumäärään suhteen ($F(3, 136) = 4,828; p = 0,003$).

---

³ Oletus jakaumien normaalisuudesta ei toteutunut Kolmogrov-Smirnovin testin mukaan. Muuttajat näyttivät silmämääräisesti arvioiden suhteellisen normaalisti jakautuneilta. Varianssien yhtäsuuruusoletus täyttyi muiden muuttajien osalta, paitsi lapsen saamisiän, sillä naisilla $p = 0,011$ ja miehillä $p = 0,012$.

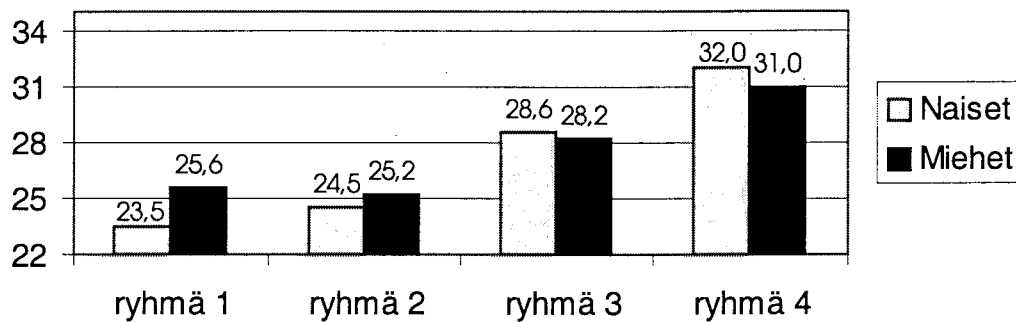
TAULUKKO 8. Aikuisen elämän rakentumisen aspektien suhde kodista lähtijöiden eri ryhmiin

Aikuisen elämän aspektit	Kotoa lähtöikä (luokiteltuna)				df	F
	1. 16-19	2. 20-23	3. 24-27	4. Kotona asuvat		
Naiset						
Työhön siirtymisikä	21,35	21,70	22,82	23,20	3,120	0,686
Avioitumisikä	23,48	24,48	28,60	32,00	3,97	6,186 **
Lapsen saamisikä	22,94	26,05	26,85	31,00	3,119	7,614 ***
Työhön sitoutuminen (36 v.)	8,97	9,74	9,18	10,00	3,133	1,163
Lasten lukumäärä (36v.)	2,03	1,96	1,44	1,50	3,132	1,596
Miehet						
Työhön siirtymisikä	20,50	20,54	21,88	21,94	3,117	1,138
Avioitumisikä	25,61	25,17	28,19	31,00	3,94	7,407 ***
Lapsen syntymäikä	27,89	26,62	29,09	31,14	3,106	4,591 **
Työhön sitoutuminen (36 v.)	8,83	8,92	8,53	8,95	3,141	0,209
Lasten lukumäärä (36-v.)	1,54	1,83	1,61	0,76	3,136	4,828 **

Huom. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

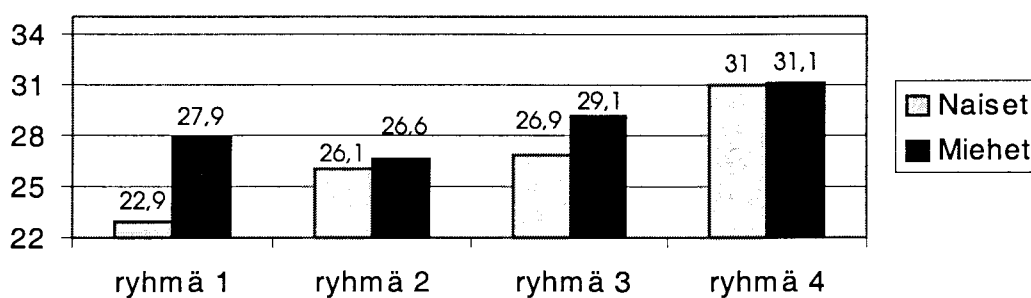
Seuraavissa kuvioissa 2 ja 3 on esitetty pylväsdiagrammien avulla kodista lähdön eri ryhmien keskiarvot sukupuolittain niiden muuttujien osalta, joissa todettiin ryhmien eroavan tosistaan sekä miesten että naisten keskuudessa. Jos nainen asui vielä 27-vuotiaana lapsuudenkodissaan oli todennäköisempää, että hän avioitui keskimääräistä myöhempänä verrattuna varhain ja keskimääräisessä iässä lähteneisiin naisiin. Kotona 27-vuotiaana asuvat avioituivat keskimäärin 32-vuotiaana, kun taas varhain lähteneet 23,5-vuotiaana ja keskimääräisessä iässä lähteneet 24,5-vuotiaana. Erot olivat tilastollisesti melkein merkitseviä.

Varhain lähteneet miehet avioituivat keskimääräisesti lapsuudenkodissaan 27-vuotiaana asuvia aikaisemmin. Varhain lähteneet miehet avioituivat keskimäärin 25,6-vuotiaana, kun taas kotona 27-vuotiaana asuvat miehet avioituivat keskimäärin 31-vuotiaana. Myös keskimääräisessä iässä lähteneiden miesten ryhmä erosi myöhään kodista lähteneistä ja kotona 27-vuotiaana asuvista siten, että keskimääräisessä iässä lähteneiden keskimääräinen avioitumisikä oli 25,2-vuotta, myöhään kodista lähteneiden 28,2-vuotta ja kotona 27-vuotiaana asuvien 31-vuotta. Erot olivat tilastollisesti melkein merkitseviä.

KUVIO 2. Keskimääräiset avioitumisiät kodista lähdön eri ryhmissä.

Ensimmäinen lapsi saatiin sitä myöhemmin, mitä pidempään lapsuudenkodissa asuttiin. Naisten osalta varhain kodista lähteneet saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin muita ryhmiä aikaisemmin. Suurin vaihteluväli oli varhain lähteneillä ja kotona 27-vuotiaana asuvilla. Varhain lähteneet naiset saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin 22,9-vuotiaana, kun taas kotona 27-vuotiaana asuvat vasta 31-vuotiaana. Miesten osalta keskimääräisessä iässä lähteneet saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin aikaisemmin verrattuna kotona 27-vuotiaana asuviin miehiin. Keskimääräisessä iässä lähteneet miehet saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin 26,6-vuotiaana ja kotona 27-vuotiaana asuvat miehet 31,1-vuotiaana. Erot olivat tilastollisesti melkein merkitseviä.

KUVIO 3. Keskimääräiset iät ensimmäisen lapsen syntyessä kodista lähdön eri ryhmissä.

Ihmisen käytöksessä ilmenee monikerroksisia riippuvuussuhteita ja siten yksittäisen muuttujan tarkasteleminen kokonaisuudesta erillään saattaa antaa väärän kuvan todellisuudesta (Malin & Pahkinen, 1990). Ryhmien välisiä eroja usean muuttujan suhteen voidaan tarkastella monimuuttujaisen varianssianalyysin avulla.

Yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella valittiin jatkotarkasteluun ne muuttujat, joiden suhteen kodista lähdön ryhmät erosivat toisistaan. Miesten osalta analyysiin valittiin kolme muuttujaa (avioitumisikä, lapsen saamisikä ja lasten lukumäärä) ja naisten osalta kaksi muuttujaa (avioitumisikä ja lapsen saamisikä). Taulukosta 9 nähdään tarkasteltavien muuttujien keskiarvot ryhmittäin ja sukupuolittain.

TAULUKKO 9. Aikuisen elämän rakentumisen aspektien keskiarvot ryhmittäin

		Aikuisen elämän rakentumisen aspektit			
	Ryhmät	Tapaukset	Avioitumisikä	Lapsen saamisikä	Lasten lkm (36 v.)
Miehet	1. 16 - 19 v.	17	25,12	27,47	1,94
	2. 20 - 23 v.	50	24,98	26,58	2,16
	3. 24 - 27 v.	18	28,17	29,11	2,06
	4. Kotona asuvat (27 v.)	5	30,00	31,00	1,80
	Kaikki	90	25,92	27,50	2,08
Naiset	1. 16 - 19 v.	26	23,50	22,77	
	2. 20 - 23 v.	63	24,54	25,83	
	3. 24 - 27 v.	4	27,25	28,75	
	4. Kotona asuvat (27 v.)	2	29,50	31,00	
	Kaikki	95	24,47	25,22	

Monimuuttujaisessa varianssianalyysissä⁴ selvitettiin, eroavatko ryhmien keskiarvovektorit toisistaan. Avioitumisiällä, lapsen saamisiällä ja lasten lukumäärällä oli yhdysvaikutusta miehillä ($F(9, 90) = 1,967$; $p = 0,044$), ja avioitumisiällä ja lapsen saamisiällä naisilla ($F(6, 95) = 3,310$; $p = 0,004$).

Yksisuuntaisten varianssianalyysien perusteella voidaan päätellä, erotteleeko jokin tai jotkin näistä muuttujista pääasiallisesti kodista lähdön eri ryhmiä. Yksisuuntaisen varianssianalyysin F-testin tulkintoihin on kuitenkin Malinin ja Pahkisen (1990) mukaan suhtauduttava varauksellisesti monimuuttujaisessa tilanteessa. Miesten ryhmien pääasiallinen erottelija oli avioitumisikä ($F(3, 90) = 5,871$; $p = 0,001$), mutta ryhmiä erotteli myös lapsen saamisikä ($F(3, 90) = 3,812$; $p = 0,013$). Naisten kodista lähdön ryhmien pääasiallinen erottelija on lapsen saamisikä ($F(3, 95) = 6,706$; $p = 0,000$).

⁴ Oletus muuttujien kovarianssimatriisien yhtäsuuruudesta täyttyi sekä miesten ($p = 0,081$) että naisten ($p = 0,273$) osalta. Multinormaalisuusoletuksen pätevyyttä ei voida spss-ohjelmalla selvittää, mutta oletus edellyttää, että kaikki muuttujat ovat normaalisti jakautuneita. Miehillä lapsen saamisikä oli jakautunut normaalisti Kolmogorov-Smirnovin testin mukaisesti ($p = 0,073$). Muut analyysiin valitut muuttujat näyttivät riittävän normaalisti jakautuneita sekä miehillä että naisilla.

Monimuuttujaisen varianssianalyysin onnistunut suorittaminen edellyttää, että jokaisella mukaan tulevalla henkilöllä täytyy olla vastaus kaikkiin tarkasteltaviin muuttujiin. Tämän vuoksi MANOVAN GLM -proseduurin tulostamat yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset ovat hieman erilaiset verrattuna taulukossa 8 esitettyihin tuloksiin, sillä nyt havaintojen lukumäärä on pienempi. Taulukossa 10 on monimuuttujaisen varianssianalyysin tulokset sukupuolittain esitettynä.

TAULUKKO 10. Monimuuttujaisen varianssianalyysin tulokset sukupuolittain

		df	F-testisuure	p-arvo
Miehet	Yhdysvaikutus	9	1,967	0,044 *
	Lasten lukumäärä	3	0,507	0,679
	Avioitumisikä	3	5,871	0,001 **
	Lapsen saamisikä	3	3,812	0,013 **
Naiset	Yhdysvaikutus	6	3,310	0,004 **
	Avioitumisikä	3	1,938	0,129
	Lapsen saamisikä	3	6,706	0,000 ***

Huom. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

MANOVA:lla saatua yleistä tietoa tarkennettiin kontrastien avulla. Koska kiinnostuksen kohteena oli ääriryhmien (varhain lähteneet ja kotona asuvat) vertaaminen muihin ryhmiin, käytettiin vertailussa yksinkertaisia kontrasteja (simple-contrast).

Varhain kodista lähteneet miehet avioituivat keskimäärin aikaisemmin verrattuna keskimääräisessä iässä lähteneisiin ($p = 0,014$) ja kotona 27-vuotiaana asuviin miehiin ($p = 0,009$). Keskimääräisessä iässä lähteneet miehet avioituivat myös kotona 27-vuotiaana asuvia aikaisemmin ($p = 0,004$). Ensimmäisen lapsen saamisen suhteen ryhmät erosivat siten, että kotona 27-vuotiaana asuvat miehet saivat ensimmäisen lapsensa keskimääräistä myöhemmin verrattuna keskimääräisessä iässä lähteneisiin miehiin ($p = 0,011$). Varhain lähteneet naiset erosivat lapsen saamisikänsä suhteen kaikista kodista lähdön eri ryhmistä: keskimääräisessä iässä lähteneistä ($p = 0,001$), myöhään lähteneistä ($p = 0,005$) ja kotona 27 vuoden iässä asuvista ($p = 0,004$). Edellä esitettyjen ryhmävertailuiden tuloksiin on suhtauduttava varauksellisesti, sillä havaintojen lukumäärä oli joissakin ryhmissä pieni. Esimerkiksi kotona asuvien ryhmissä oli vain muutama henkilö. Tulokset voidaan nähdä enemmänkin suuntaa antavina.

3.6 Kodista lähdön seuraukset

Seuraavassa tarkastellaan kodista lähdön ajoituksen yhteyttä 36 vuoden iässä mitattuihin ominaisuuksiin. Taulukossa 11 on esitetty yksisuuntaisen varianssianalyysin tulokset⁵. Kodista lähdön ajoituksella oli seurauksia ahdistuneisuuden osalta naisilla ($F(3, 119) = 3,009$; $p = 0,033$) ja emotionaalisen ilmaisun ambivalenssin osalta miehillä ($F(3, 124) = 3,111$; $p = 0,29$). Varhain lähteneet naiset olivat ahdistuneempia 36 vuoden iässä kuin keskimääräistä aikataulua noudattaneet naiset. Miesten kodista lähdön ryhmät erosivat emotionaalisen ilmaisun ambivalenssin kokemisen osalta; myöhään kodista lähteneillä ja kotona 27 vuoden iässä asuneilla oli enemmän ristiriitaa tunteen ilmaisussa tai ilmaisematta jättämisessä 36-vuotiaana verrattuna keskimääräisessä iässä lähteneisiin miehiin.

TAULUKKO 11. Kodista lähdön ajoituksen seuraukset 36 vuoden iässä

Kodista lähtemisen seuraukset	Kotoa lähtöikä (luokiteltuna)				df	F-testisuure
	1. 16 - 19	2. 20 - 23	3. 24 - 27	4. Kotona 27 v. asuvat		
Naiset						
Psyykinen hyvinvointi	3,1530	3,2330	3,2341	3,3556	3,121	0,403
Itsetunto	3,1844	3,2811	3,1929	3,1000	3,121	0,634
Tyytyväisyys elämään	2,8658	2,8266	2,8039	3,1333	3,135	1,173
Ahdistuneisuus	1,8569	1,6502	1,7286	1,8067	3,119	3,009 *
Emotionaalinen ambivalenssi	2,1034	2,0660	2,2959	2,2286	3,114	1,105
Miehet						
Psyykinen hyvinvointi	3,1877	3,1729	3,0961	3,0296	3,127	1,148
Itsetunto	3,2864	3,2347	3,1767	3,0933	3,127	0,606
Tyytyväisyys elämään	2,8889	2,9197	2,7956	2,8018	3,141	0,915
Ahdistuneisuus	1,7803	1,6515	1,8250	1,7623	3,117	1,229
Emotionaalinen ambivalenssi	2,1429	2,1156	2,3399	2,4381	3,124	3,111 *

Huom. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

⁵ Oletus jakaumien normaalisuudesta toteutui Kolmogorov-Smirnovin testin mukaan naisilta ahdistuneisuuden ($p = 0,200$) osalta. Muut analyysiin valitut muuttujat näyttivät silmämääräisesti arvioiden suhteellisen normaalisti jakautuneilta. Varianssien yhtäsuuruusoletus täyttyi kaikkien muuttujien osalta.

4 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella lapsuudenkodista muuttamista useasta eri näkökulmasta. Ensin tarkastelin lapsuuden toimintastrategioiden ja kodista muuttamisen ajoituksen välistä yhteyttä pitkittäistutkimuksen kontekstissa. Toiseksi tarkastelin kodista lähtemisen ja varhaisaikuisuuden kehitystehtävien välisiä yhteyksiä, ensin poikileikkausasetelmassa ja sitten kahdesta eri aikapisteestä mitattuna. Kolmanneksi tarkastelin kodista lähtemisen seurauksia. Tulokset tukivat sitä oletusta, että kodista lähtemisellä oli yhteyttä lapsuuden toimintastrategioihin miehillä ja elämäntilanteeseen molemmilla sukupuolilla.

Kodista lähtemisen eri ryhmiä erotteli miehillä parhaiten lapsuuden aloitekyvyttömyyttä kuvaava uusi muuttaja, joka koostui passiivisuudesta, mukautuvuudesta ja vähäisestä aktiivisuudesta. Lapsuuden aloitekyvyttömyys ei ennustanut kovinkaan hyvin keskimääräisessä ja myöhäisessä iässä lähteneitä, mutta kodista lähdön ääriyhmiä osalta ennustus oli kohtalaisen suuri. Vähäinen aloitekyvyttömyys, johon kuului muita vähemmän passiivisia ja mukautuvia piirteitä sekä muita enemmän aktiivisia piirteitä ennusti kohtalaisen hyvin varhain lähteneitä. Aloitekyvyttömyys puolestaan ennusti kohtalaisen hyvin 27-vuotiaana lapsuudenkodissaan asuvia. Passiivisten ja mukautuvien poikien kodista lähteminen viivästyi oletukseni mukaisesti. Tämä passiivisuuden viivästävä vaikutus tukee Caspin ym. (1988) tutkimusta, jossa ujoit pojat siirtyivät aikuisen rooleihin muita myöhemmin. Myös lapsuuden mukautuvuus ennakoiki miesten kotona asumista 27-vuotiaana. Koska lapsuusajan mukautuvuus ennakoiki riippuvuutta vanhemmista (Pulkkinen, 1984), saattaa vanhemmista riippuvuus säilyä nuoruusikään ja siten hankaloittaa itsenäistymistä vanhemmista ja lapsuudenkodista muuttamista. Ennakkoletuksestani poiketen ei toimintastrategioilla ollut yhteyttä kodista lähtemisen ajoitukseen naisilla.

Toiseksi tarkastelin, oliko kodista lähtemisellä yhteyttä työelämään siirtymiseen ja ensimmäisen lapsen saamiseen. Kehitystehtävien yhteydet toisiinsa olivat sukupuolitain osittain erilaisia, mikä tukee aikaisemmin havaittua naisten ja miesten kehityksen erilaisuutta (Hogan & Astone, 1986; Pulkkinen, 1989). Naisilla työelämään siirtyminen oli yhteydessä kodista lähtemiseen. Tämä voi osittain johtua siitä, että työn myötä saavutetun taloudellisen riippumattomuuden ansiosta nuori nainen voi muuttaa pois lapsuudenkodistaan, sillä Niskan (1996) mukaan itsenäistymisen tarve on yleensä naisilla suu-

remppi kuin miehillä. Miehillä ei kodista lähtemisen ja työelämään siirtymisen välillä ollut yhteyttä. Vaikka kaikki kotona 27-vuotiaana asuvat miehet olivat kokeneet työelämään siirtymisen, eivät he välttämättä olleet tutkimushetkellä työssä. Heikkilän (1990) mukaan enemmistö kotona asuvista tyypiteltiin epäsosiaalisiksi miehiksi, joilla oli tavallisesti vain vähän koulutusta ja enemmän työttömyyttä. Tämä voisi viitata siihen, että kotona 27-vuotiaana asuvat miehet ovat voineet kokea työelämään siirtymisen varhain vähäisen koulutuksen vuoksi, mutta voivat tutkimushetkellä olla työttömänä, mikä vaikeuttaisi asunnon hankkimista ja kodista muuttamista. Kodista lähtemisen yhteys lapsen saamiseen oli miehillä ja naisilla samansuuntainen; kenelläkään lapsuudenkodissaan asuvalla ei ollut lasta. Kodista muuttaminen edellyttää ainakin jossain määrin taloudellista ja emotionaalista riippumattomuutta vanhemmistaan. Tämä tulos viittaisi siihen, että kodista pois muutto mahdollistaisi oman perheen perustamisen. Toisaalta voitaisiin ajatella, että kodista muutto voisi olla seuraus lapsen saamiselle.

Koska tarkasteltavat kehitystehtävät (kodista muuttaminen, työelämään siirtyminen lapsen saaminen) eivät olleet riippumattomia toisistaan, tarkastelin niiden yhteyksiä yksilötasolla tulkitsemalla tyyppejä ja antityyppejä. Tyypiksi muodostui sekä miesten että naisten keskuudessa malli, jonka mukaan kaikki tarkasteltavat kehitystehtävät oli koettu 27 vuoden ikään mennessä. Naisilla tyypiksi muodostui myös toinen ääripää, jonka mukaan ei oltu koettu mitään näistä kehitystehtävistä. Tähän luokkaan kuului kaksi naista, jotka olivat naimattomia opiskelijoita. Miesten osalta toinen tyyppi käsitti työelämään siirtymisen ainoana kehitystehtävänä. Koska sekä miehillä että naisilla antityypiksi muodostuneeseen luokkaan, jossa työelämään siirtyneellä, lapsuudenkodissaan asuvalla nuorella aikuisella olisi lapsi ei kuulunut yhtään tutkittavaa, kodista lähteminen voidaan nähdä kehitystehtävänä, jonka suorittaminen olisi välttämätöntä etenkin perheeseen liittyvien rooleihin siirtymisen kannalta. Miesten osalta antityypiksi muodostui myös luokka, jonka mukaan oli muutettu pois kodista ja siirrytty työelämään. Tämä kehitystehtävien yhdistelmä ei silti ollut harvinainen, sillä antityyppi ei tarkoita käyttäytymisen harvinaisuutta, vaan siinä verrataan havaintojen lukumäärää tilastolliseen riippumattomuusmalliin. Analysoinnin onnistuminen edellyttää, että kussakin solussa on riittävä määrä havaintoja. Vaikka tämän tutkimuksen aineistossa oli ristiintaulukoinnissa muutamia nollasoluja voitiin analyysit suorittaa lisäämällä kaikkiin soluihin pieni vakio (Everitt, 1977). Tuloksiin kannattaa tästä syystä suhtautua hieman varoen.

Kodista lähtemisellä oli yhteyttä myös ennen 36 vuoden ikää tapahtuneisiin kehitys-

tehtäviin, mikä tukee Veeversin, Geen ja Wisterin (1996) ajatusta kodista lähtemisen merkittävydestä elämänselän kannalta. Kodista lähtemisen ajoitus oli yhteydessä avioitumisikään, lapsen saamisikään sekä miehillä myös lasten lukumäärään 36 vuoden iässä. Koska ihmisen käytöksessä ilmenee monikerroksisia riippuvuussuhteita (Malin & Pahkinen, 1990), tarkastelin kodista muuttamisen ajoitukseen yhteydessä olevia tekijöitä samanaikaisesti. Tulosten mukaan avioitumisiällä, lapsen saamisiällä ja lasten lukumäärällä 36-vuotiaana oli yhdysvaikutusta miehillä ja avioitumisiällä ja lapsen saamisiällä naisilla. Tämä tarkoittaa sitä, että tarkasteltavien muuttujien suhde ei ole sama kaikissa kodista lähdön ryhmissä, sillä keskiarvoprofiilit eivät olleet yhdensuuntaisia kodista lähdön eri ryhmissä.

Sekä varhaisella kodista lähtemisellä että kotona 27-vuotiaana asumisella oli voimakas yhteys elämänselän etenemiseen. Tangin (1997) mukaan varhainen kodista lähteminen oli yhteydessä varhaiseen avioitumiseen sekä lapsen saamiseen. Tässä tutkimuksessa varhain lähteneet nuoret aikuiset eivät avioituneet ja saaneet lasta varhain, sillä varhain lähteneiden keskimääräinen avioitumisikä oli naisilla 23,5-vuotta ja miehillä 25,6-vuotta ja keskimääräinen lapsen saamisikä oli naisilla 22,9-vuotta ja miehillä 27,9-vuotta. Varhain lähteneiden ryhmät erosivat kuitenkin joistakin muista kodista lähdön ryhmistä avioitumisiän ja lapsen saamisiän suhteen. Varhain lähteneet avioituivat keskimääräisesti aikaisemmin verrattuna lapsuudenkodissaan 27-vuotiaana asuviin. Varhain lähteneet naiset saivat keskimäärin ensimmäisen lapsensa muita naisia aikaisemmin.

Lisäksi lapsuudenkodissaan 27-vuotiaana asuvat miehet avioituivat ja saivat ensimmäisen lapsensa keskimäärin myöhemmin kuin 20 - 23-vuotiaana muuttaneet miehet. Jos nainen asui vielä 27-vuotiaana lapsuudenkodissaan oli todennäköisempää, että hän avioitui keskimääräistä myöhemmin kuin 16 - 23-vuotiaana lähteneet ja saivat lapsen myöhemmin kuin 16 - 19-vuotiaana lähteneet. Kotona 27-vuotiaana asuvien naisten keskimääräinen avioitumisikä oli 32-vuotta ja miesten 31-vuotta. Tämä tutkimus tukee Aquilinin (1990) tutkimusta, jonka mukaan oli todennäköisempää, että nuori asuisi vanhempiensa luona, jos ei ollut avioitunut. Näihin tuloksiin on kuitenkin suhtauduttava varauksellisesti, sillä havaintojen lukumäärä oli pieni. Tulokset voidaan nähdä enemmänkin suuntaa-antavina, joiden perusteella jatkotutkimus olisi tarpeellinen. Vaikka käytetyt tiedot oli kerätty kahdesta eri aikapisteestä ei kausaalisuussuhteista voida olla varmoja, sillä jälkimmäisellä kerralla kysytyt aikuisen elämän rakentumista kuvaavat

asiat koskivat osittain menneisyyttä. Jotkut näistä tapahtumista olivat voineet tapahtua joillakin henkilöillä jo ennen kodista pois muuttamista, joten ei voida puhua kotoa lähtemisen seurauksista, vaan pikemminkin kodista lähtemisen yhteyksistä.

Kodista lähtemisen seurauksista ei juurikaan ole tietoa (Mitchell, 1994; White ja Lacy, 1997). Tällaisen tiedon saaminen edellyttää pitkittäistutkimusasetelmaa, jossa seuranta tapahtuisi pitkällä aikavälillä. Tässä tutkimuksessa käytetty laaja pitkittäistutkimusaineisto mahdollisti sen, että pystyin selvittämään kodista lähtemisen ajoituksen seurauksia. Keskimääräistä kodista lähdön aikataulua noudattaneet nuoret aikuiset erosivat varhain lähtijöistä naisten osalta ja myöhään lähtijöistä ja kotona asuvista miesten osalta. Varhain lähteneet naiset olivat tutkimuksen mukaan ahdistuneempia 36 vuoden iässä kuin keskimääräistä aikataulua noudattaneet naiset. Miesten osalta myöhään kodista lähteneillä ja kotona 27 vuoden iässä asuneilla oli enemmän ristiriitaa tunteiden ilmaisussa tai ilmaisematta jättämisessä 36-vuotiaana kuin keskimääräistä aikataulua noudattaneilla miehillä. Kodista lähtemisen ajankohdan ja tarkasteltavien muuttujien välillä vallitsee kausaalisuussuhde, mutta koska ahdistuneisuutta ja tunteiden ilmaisun ristiriitaa ei ole kontrolloitu tutkittavien kodista lähdön aikaan, ei voida olla täysin varmoja siitä, ovatko nämä ominaisuudet kodista lähtemisen ajoituksen seurauksia vai erosivatko kodista lähdön ryhmät jo aikaisemmin toisistaan.

Tämän tutkimuksen vahvuutena voidaan nähdä se, että kodista lähtemistä tutkittiin useasta eri näkökulmasta. Lisäksi pitkittäisasetelma mahdollisti sen, että kodista lähtemisen yhteyksiä voitiin tarkastella suhteessa aikaisempaan ja myöhempään aikaan. Tällaista tietoa ei juurikaan ole, sillä kodista lähtemistä on aiemmin tutkittu lähinnä poikkileikkausasetelmassa. Tämä tutkimus antaa viitettä siitä, että kodista lähtemisen ajoituksella on yhteyttä elämänsä etenemiseen. Jatkotutkimukset aiheesta suuremmalla otoksella olisivat tarpeellisia, jotta voitaisiin ymmärtää aikuisuuteen liittyvien roolisiirtymien muodostamaa kokonaisuutta paremmin. Kodista lähtemisen tutkimukset eivät ole myöskään huomioineet yksilön sisäisten tekijöiden, kuten toimintastrategioiden tai persoonallisuuden välisiä yhteyksiä kodista lähtemisen ajoitukseen. Tämän tutkimuksen mukaan lapsuuden toimintastrategiat ennustivat kodista lähtemisen ajoitusta miehillä.

Rajoituksena tälle tutkimukselle on pienehkö otoskoko joidenkin tutkimusongelmien kohdalla. Koska analyysit tehtiin erikseen miehille ja naisille, havaintojen lukumäärä pieneheni, minkä vuoksi tuloksiin kannattaa suhtautua varauksellisesti. Lisäksi tulosten

yleistettävyys muualle maailmaan voi tuottaa ongelmia, sillä Neugarten ja Datan (1973) mukaan jokaisessa yhteiskunnassa on omat sosiaaliset odotuksensa siitä, minkä ikäisenä tietynlainen käyttäytyminen on hyväksyttävää. Kotona asuvien 20 - 29-vuotiaiden osuus vaihtelee suuresti maittain (European Commission, 1997) ja siten Suomessa vallitseva kodista lähdön ideaali-ikä voi erota suuresti muista maista ja vaikuttaa tulosten yleistettyyteen.

Tutkimuksen sovellusalueena voisi nähdä kasvatuksen. Siirtymien viivästyminen saattaa aiheuttaa vaikeuksia niille henkilöille, jotka eivät suorita kehitystehtäviä odotetuna aikana (Elder, 1975). Näin he voivat joutua kohtaamaan siirtymät ilman sitä hyötyä ja tukea, jonka ne henkilöt saavat, jotka kohtaavat roolisiirtymät odotusten mukaisesti. Tämän vuoksi on hyvä kiinnittää huomioita kodista lähdön viivästymisen syihin, sillä se voi viivästyttää myös muiden siirtymien kohtaamista. Goldscheider & Goldscheider (1993) ovat todenneet, että vanhempien odotuksilla ja mieltymyksillä on usein lasten odotuksia suurempi vaikutus, sillä he voivat helpottaa kodista lähtemistä tai painostaa heitä jäämään. Jos kotona asuminen on seuraus vanhempien tahdosta ja nuoren itseluotamuksen tunteen puutteesta, pitäisi tilanteeseen kiinnittää huomiota ja rohkaista vanhempia antamaan lapselleen sellaista tukea ja vastuuta, että nuori kykenisi itsenäistymään turvallisessa ympäristössä. Caspin ja Silvan (1995) mukaan passiivisten lasten passiivisuutta saattaa ylläpitää muiden välinpitämättömyys heitä kohtaan; passiivisia poikia tulisi kannustaa ja rohkaista aktiivisuuteen ja heille tulisi antaa rooleja, joissa he voisivat pärjätä. Sosiaalisista tilanteista selviäminen voisi vahvistaa itsetuntoa ja siten vaikuttaa kodista lähtemisen ajankohtaan liittyvän päätöksen kautta koko elämänsä muotoutumiseen. Varhainen mukautuvuus ennusti riippuvuutta vanhemmista (Pulkkinen, 1984), joten mukautuvien lasten kasvatuksessa tulisi painottaa omaehtoisuutta ja itsenäistymisen tärkeyttä.

Lähteet

- Af Klinteberg, B., Schalling, D., & Magnusson, D. (1990). Childhood behavior and adult personality in male and female subjects. European Journal of Personality, 4, 57 - 71.
- Alkula, T., Pöntinen, S., & Ylöstalo, P. (1994). Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Aquilino, W. S. (1990). The likelihood of parent-adult child coresidence: Effects of family structure and parental characteristics. Journal of Marriage & the Family, 52, 405 - 419.
- Aquilino, W. S. (1991). Family structure and home-leaving: A further specification of the relationship. Journal of Marriage & the Family, 53, 999 - 1010.
- Aquilino, W. S. (1997). From adolescent to young adult: A prospective study of parent-child relations during the transition to adulthood. Journal of Marriage and the Family, 59, 670 - 686.
- Buck, N., & Scott, J. (1993). She's leaving home: But why? An analysis of young people leaving the parental home. Journal of Marriage & the Family 55, 863 - 874.
- Caspi, A. (1987). Personality in the life course. Journal of Personality and Social Psychology, 53, 1203 - 1213.
- Caspi, A., & Silva, P. A. (1995). Temperamental qualities at age three predict personality traits in young adulthood: longitudinal evidence from a birth cohort. Child Development, 66, 486 - 498.
- Caspi, A., Bem, D. J., & Elder, G. H., Jr. (1989). Continuities and consequences of interactional styles across the life course. Journal of Personality, 57, 375 - 406.
- Caspi, A., Elder, G. H., Jr., & Bem, D. J. (1987). Moving against the world: Life-course patterns of explosive children. Developmental Psychology, 23, 308 - 313.

- Caspi, A., Elder, G. H., Jr., & Bem, D. J. (1988). Moving away from the world: Life-course patterns of shy children. Developmental Psychology, 24, 824 - 831.
- Elder, G. H. Jr. (1975). Age differentiation and the life course. Annual Review of Sociology, 1, 165 - 190.
- Erikson, E. (1980). Identity and the life cycle. New York: Norton.
- Erikson, E. (1982). Lapsuus ja yhteiskunta (2. painos). Jyväskylä: Gummerus.
- European Commission (1997). Youth in the European Union from education to working life. Luxembourg: Office for official publications of the European communities.
- Everitt, B. S. (1977). The analysis of Contingency Tables. London. Chapman & Hall.
- Goldscheider, F. K., & DaVanzo, J. (1985). Living arrangements and the transition to adulthood. Demography, 22, 545 - 563.
- Goldscheider, F., & Goldscheider, C. (1993). Whose nest? A two-generational view of leaving home during the 1980s. Journal of Marriage & the Family 55, 851 - 862.
- Havighurst, R. J. (1982). Developmental tasks and education (3. painos). New York: David McKay.
- Heikkilä, K. (1990). Nuoren muutto kotoa. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu -tutkielma.
- Hogan, D., P., & Astone, N. M. (1986). The transition to adulthood. Annual Review of Sociology 12, 109-130.
- Kerckhoff, A. C., & Macrae, J. (1992). Leaving the parental home in Great Britain: A comparative perspective. Sociological Quarterly, 33, 281 - 301.
- Kerr, M., Lambert, W. W., & Bem, D. J. (1996). Life course sequelae of childhood shyness in Sweden: Comparison with the United States. Developmental Psychology, 32, 1100 - 1105.

- King, L. A., & Emmons, R. A. (1990). Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. Journal of Personality and Social Psychology, 58, 864 - 877.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. American Psychologist 41, 3 - 13.
- Magnusson, D., & Stattin, H. (1998). Person-context interaction theories. Teoksessa: W. Damon, & R. M. Lerner (toim), Handbook of child psychology, Vol 1: Theoretical models of human development (5. painos, s. 685-759). New York : Wiley.
- Malin, A., & Pahkinen, E. (1990). Monimuuttujaisen varianssianalyysin ja toistomittauksen soveltaminen käyttäytymistieteellisissä tutkimuksissa. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 47. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus Kirjapaino Oy Sisä-Suomi.
- Maughan, B., & Champion, L. (1990). Risk and protective factors in the transition to young adulthood. Teoksessa: P. B. Baltes & M. M. Baltes (toim.), Successful aging, perspectives from the behavioral sciences (s. 296 - 331). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitchell, B. A. (1994). Family structure and leaving the nest: A social resource perspective. Sociological Perspectives, 37, 651 - 671.
- Neugarten, B. L., & Danan, N. (1973). Sociological perspectives on the life cycle. Teoksessa: P.B. Baltes & K. W. Schaie. (toim.), Life-span developmental psychology: Personality and socialization (s. 53 - 69). New York: Academic Press.
- Neugarten, B. L., Moore, J. W., & Lowe, J. C. (1965). Age norms, age constraints, and adult socialization. American Journal of Sociology, 70, 710 - 717.
- Niska, A. (1996). Epävarmuuden aika: nuorten asumisen muutokset 1990-luvulla. Helsinki: Suomen kuntaliitto: Ympäristöministeriö: Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J., & Leskinen, E. (1997). Tutkimusaineiston analyysi. Porvoo: WSOY.
- Pickles, A., & Rutter, M. (1991). Statistical and conceptual models of 'turning points' in developmental process. Teoksessa: D. Magnusson, L. R. Bergman, G. Rudlinger, & B. Törestad (Toim.), Problems and Methods in Longitudinal Research: Stability and change (sivut 133 - 165) England: Cambridge University Press.
- Pulkkinen, L. (1982). Self-control and continuity from childhood to late adolescence. Teoksessa: P. B. Baltes & O. G. Brim, Jr. (toim.), Life-Span Development and Behavior, 4 (s. 63 - 105). New York : Academic Press.
- Pulkkinen, L. (1984). Nuoret ja kotikasvatus (2. painos). Keuruu: Otava.
- Pulkkinen, L. (1987). Näköaloja aikuistumiseen. Ryhmätyö 1, 10 - 15.
- Pulkkinen, L. (1989). Transition to adulthood. Teoksessa: M. A. Luszcz. & T. Nettelbeck. (toim.), Psychological development: Perspectives across the life-span (s. 321 - 333). North-Holland: Elsevier science publishers B.V.
- Pulkkinen, L. (1994). Emotion säätely kehityksessä. Psykologia, 29, 404 - 418.
- Pulkkinen, L. (1995). Behavioral precursors to accidents and resulting physical impairment. Child Development, 66, 1660 - 1679.
- Pulkkinen, L., Kokkonen, M., & Mäkiäho, A. (1998). Positive affectivity, self-mastery, and a sense of failure as predictors of self-assessed health. European Psychologist, 3, 133 - 142.
- Pulkkinen, L., Ohranen, M., & Tolvanen, A. (1999). Personality antecedents of career orientation and stability among women compared to men. Journal of Vocational Behavior, 54, 37 - 58.
- Reinke, B. J. (1985). Psychosocial changes as a function of chronological age. Human Development, 28, 266 - 269.

- Rosenberg, M. (1965). Society and the adolescent self-image. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. Journal of Personality and Social Psychology, 57, 1069 - 1081.
- Sinkkonen, M., & Pulkkinen, L. (1996). Elämänrakenne parhaassa aikuisiässä. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 333.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (1996). Using multivariate statistics (3.painos). New York: HarperCollins.
- Tang, S. (1997). The timing of home leaving: A comparison of early, on-time, and late home leavers. Journal of Youth and Adolescence 26, 13 - 23.
- Veevers, J. E., Gee, E.M., & Wister A.V. (1996). Homeleaving age norms: Conflict or consensus? International Journal of Aging and Human Development, 43, 277 - 295.
- White, L., & Lacy, N. (1997). The effects of age at home leaving and pathways from home on educational attainment. Journal of Marriage & Family, 59, 982 - 995.

